

Forslagsstillers planbeskrivelse – alternativ 4 – revidert 23.8.11

Frogner stadion – viderutvikling av idrettspark

Planskisse til prosjektavklaring/Reguleringsplan med konsekvensutredning

Utarbeidet av:

Interessegruppen for svømme/fleridrettsanlegg på Frogner for bruk av Oslo kommune, Idrettsetaten

Øvrig saksgang kan ses på Plan- og Bygningsetatens sider :

<http://web102881.pbe.oslo.kommune.no/saksinnsyn/casedet.asp?mode=all&caseno=200703298>

Kort oppsummering:

Behovet knyttet til en idrettspark for indre Oslo vest er et anlegg med kapasitet til 50.000 trenende, og ikke bare tilbud om skøyter og fotball!

Bortsett fra et privat anlegg på Bygdøy, har i dag Frogner Bydel bare anlegg for skøyteidrett og fotball.

Det er heller ingen større svømmeanlegg i Oslo Vest, og heller ingen større slike anlegg under planlegging, til tross for at offentlige strategidokumenter påpeker behov for 3 større flerbruksanlegg, hvorav et på Oslo Vest, i tillegg til et fullverdig konkurranseanlegg iht. Norge svømmeforbunds kravspesifikasjon.

Kampsportforbundene har på landsbasis doblet sitt medlemstall siden 2000, og Kampsportforbundet er nå blant landets 10 største særforbund, men kampsport har ingen permanente, tilfredsstillende kommunale anlegg i Oslo.

Gymnastikk/turn, dans og klatring er idretter med størst vekst, og kampsport, svømming, friidrett, dans er blant de 10 mest populære idrettene målt i registrerte medlemmer. I tillegg kommer uorganisert trening og skolens behov som særlig retter seg mot svømming og friidrett (ballspill utøves stort sett i skolens egne gymsaler).

”Interessegruppens alternativ 4” omfatter kombinert badeland/flerbruks-/konkurranseanlegg for svømming, ishall, flerbrukshall, basishall turn, nærmiljøanlegg friidrett, klatreanlegg, dans, vekttrening og kampsport. Et slikt anlegg vil kunne ha kapasitet per dag til ca 15% av bydelens befolkning, mens ishall og flerbrukshall som foreslått i alternativ 1 hver bare vil ha en kapasitet til ca 0,5 % pr. dag av bydelens befolkning. Helsemessige gevinster ved å komme opp på ”helsekommune-standard” er anslått til ca. 380 mill.kr. pr. år for bydel Frogner.

Tomten på 8 mål på Frogner er regulert til idrett, og annen lokalisering av tilsvarende anlegg antas gi en merkostnad på 800-1000 mill kr. ut fra de tomtepriser som gjelder for større tomter i Frogner bydel. Det er også stor mangel på egnede tomter. Frogner stadion ligger i et av byens tettest befolkede områder, og det vil være av stor miljømessig og transportmessig betydning å få treningstilbudene plassert så sentralt, selv om tomteprisene kan reduseres ved å flytte idrettsanleggene ut av indre Oslo til mindre tett befolkede områder.

Anlegget er kostnadsberegnet til 500-600 mill. kr, hvorav svømmeanlegget utgjør ca. 300 mill. kr., ishallen 80 mill. og flerbrukshall 25 mill.kr.. Driftmessig forventes svømmeanlegg, vekttrening og klatreanlegg å gå med overskudd, mens ishall og flerbrukshall forventes å gå med underskudd. Tekniske idretter som dans, turn og kampsport forventes på sikt å gå med overskudd etterhvert som trenerkapasitet og treningsmiljø bygges opp.

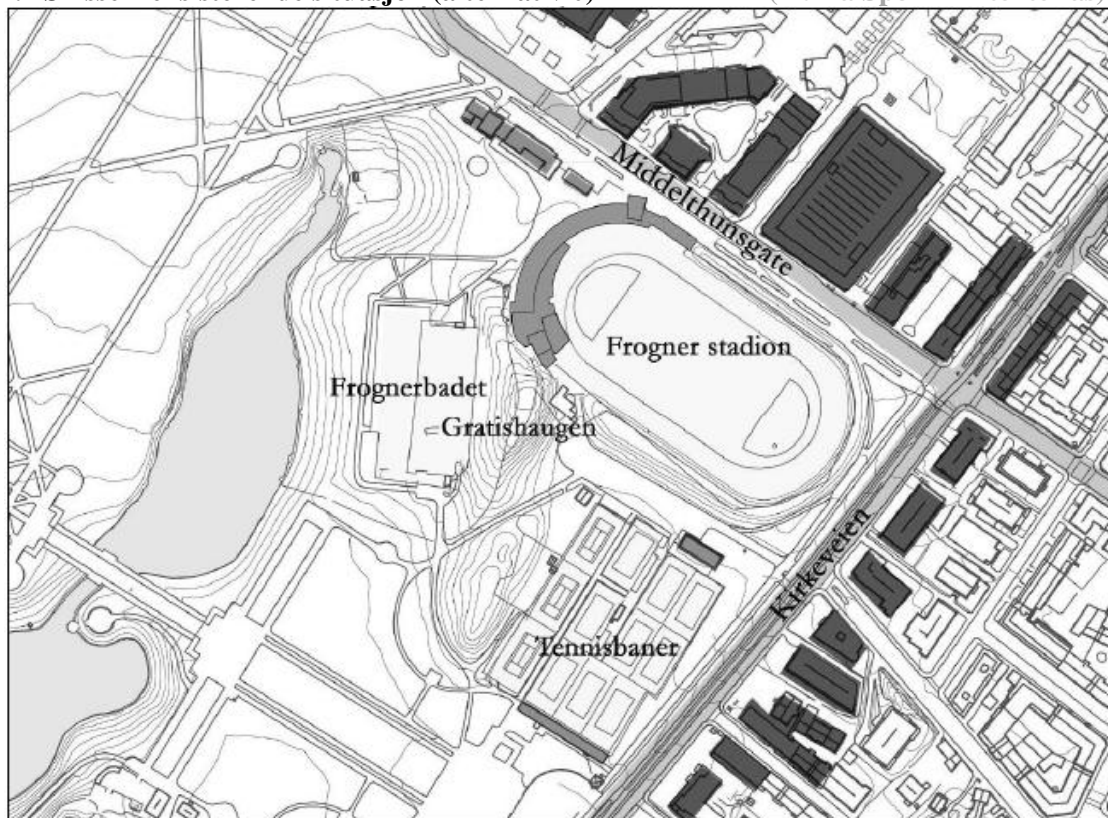
Innholdsfortegnelse

0. FORENKLET ILLUSTRASJON	3
1. BEGRUNNELSE FOR INTERESSEGRUPPENS ARBEID	6
2. STATISTISK ANALYSE AV ANLEGGSBEOHOV	7
Initiativet om helårs svømmeanlegg på Frogner i et større perspektiv	14
3. ØKONOMI OG FINANSIERING	15
4. MILJØ OG LANDSKAPSVERN	16
5. SAMMENLIGNBARE ANLEGG	17
6. BAKGRUNN	18
7. EKSISTERENDE FORHOLD	20
7.1 Lokalisering og bruk	20
7.2 Planområdet og forholdet til tilliggende arealer	20
8. PLANSTATUS	26
8.1 Overordnede føringer og gjeldende planstatus	26
8.2 Mulig utnyttelse i henhold til gjeldende regulering	27
9. MEDVIRKNING	28
9.1 Tidligere innspill ved kommunalt samråd	28
9.2 Tidligere kunngjøringsinnspill og uttalelser til planprogram	29
9.3 Uttalelser innhentet etter kunngjøringsperioden	30
9.4 Kort oppsummering av svarene på høringen med frist 15.2.2011	31
10. FORSLAGSSTILLERS BEGRUNNELSE	32
11. PLANSKISSEN	39
12. KONSEKVENSER AV FORSLAGET	42
13. ILLUSTRASJONER	46
14. TIDLIGERE POLITISKE VEDTAK	53

0. FORENKLET ILLUSTRASJON

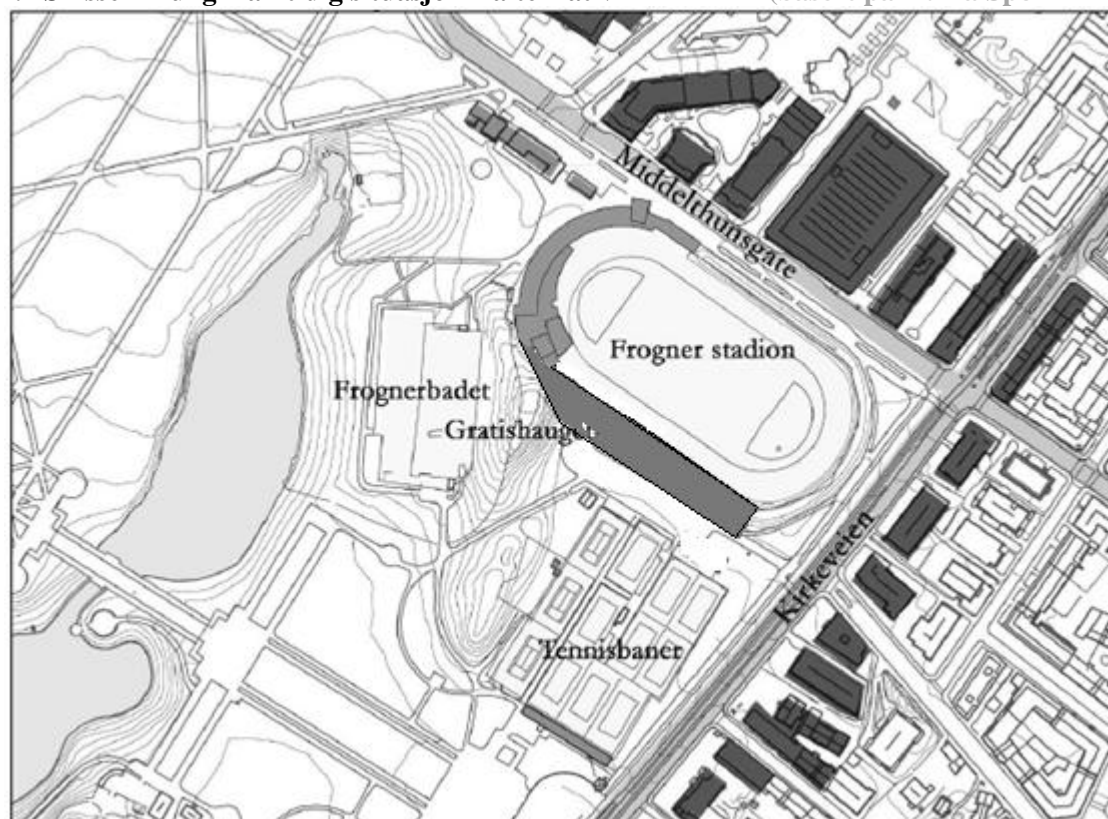
1.1 Skisse – eksisterende situasjon (alternativ 0)

(ill. fra Spor Arkitekter as)

1.2 Skisse - mulig framtidig situasjon – alternativ 4

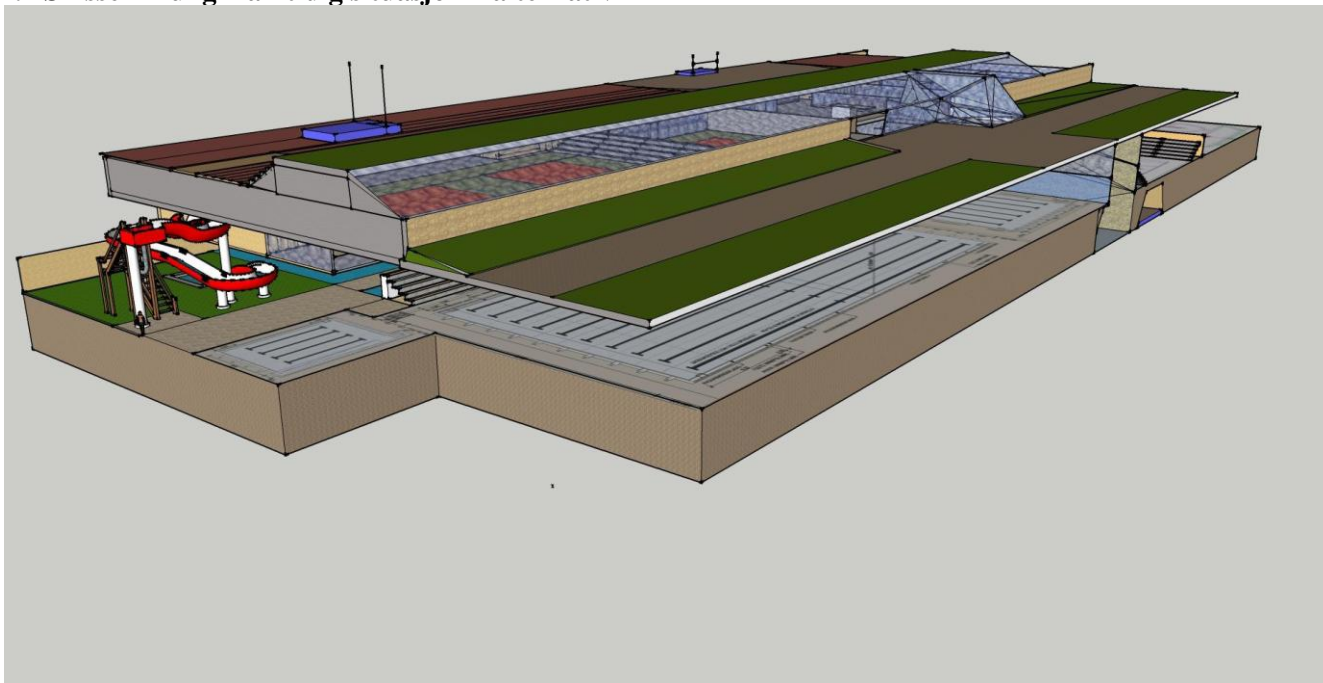
(basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

1.3 Skisse - mulig framtidig situasjon – alternativ 4

1.4 Skisse - mulig framtidig situasjon – alternativ 4

(Det gjøres oppmerksom på at interessegruppen er veldig opptatt av hvordan anlegget skal passe inn i Frognerparken, og at de illustrasjonene som vises i dette dokumentet er mulighetsstudier utarbeidet av interessegruppen og kvalitetsikret gjennom dialog med fagpersonell.

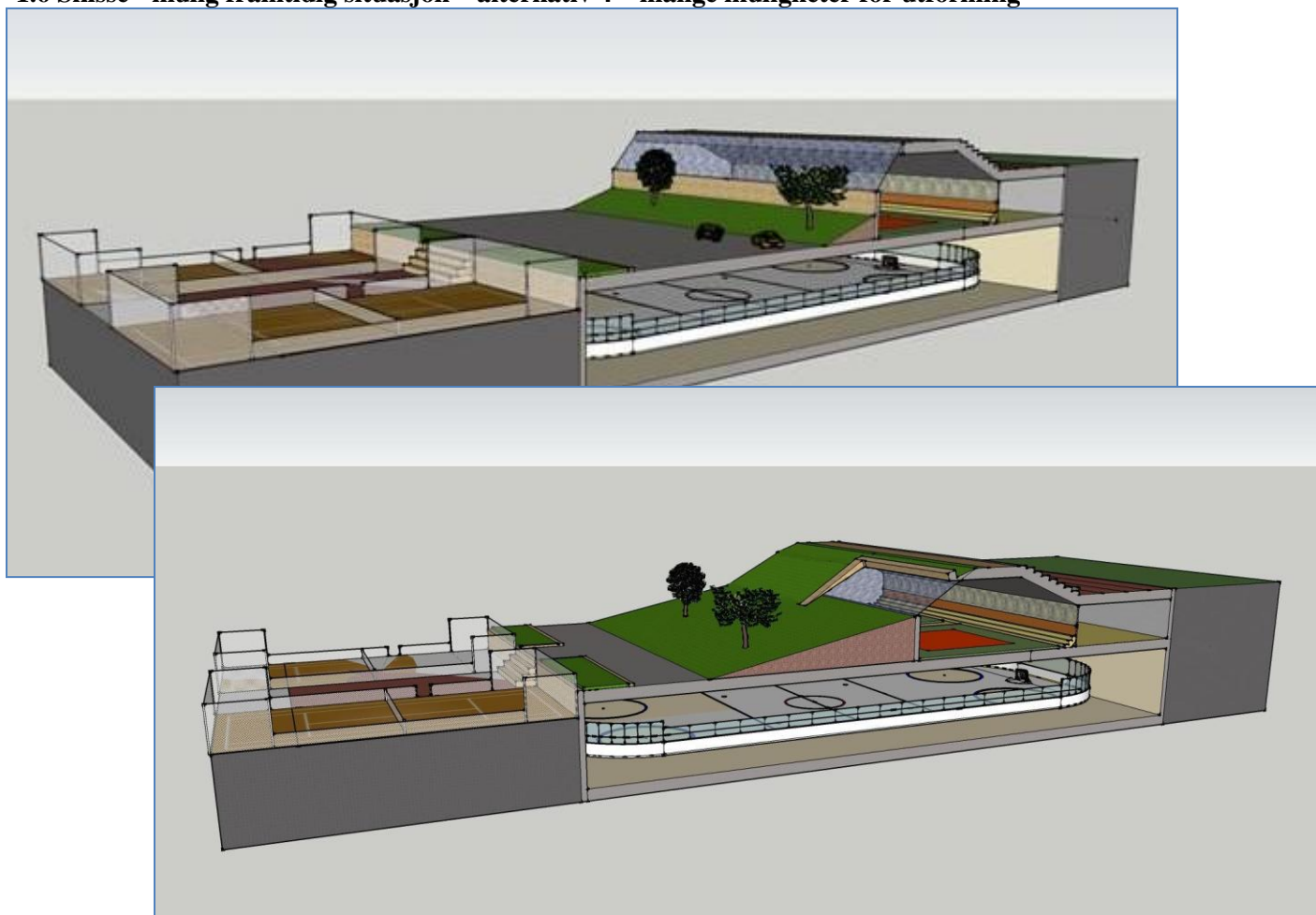
De primære ideer vil stort sett være fastlagt gjennom at svømmebassengene må ha nærhet til resten av Frognerbadet, og at erfaringer tilsier at det bør være egne basseng for stuping og for svømmeopplæring. Størrelser på de andre spilleflatene er også fastlagt gjennom særforbundenes standard tegninger for nasjonale anlegg.

Når det gjelder ytre utseende, lysinngang til anlegget, mulighet til å vandre på de sydvendte flatene av bygget, etc.. har interessegruppe ønsker om forbedringer i forhold til våre skisser, og har derfor innledet ett samarbeid med arkitektkontoret Snøhetta med målsetning å komme med ytterligere mulighetsskisser. Desverre mangler vi ennå finansiering, så vi har ikke kunnet levere dette innen fristene..)

1.5 Skisse - mulig framtidig situasjon – alternativ 4

1.6 Skisse - mulig framtidig situasjon – alternativ 4 – mange muligheter for utforming

1. BEGRUNNELSE FOR INTERESSEGRUPPENS ARBEID

Interessegruppen er blitt beskyldt for gerilja-virksomhet, og det er veldig mange som har uttrykt misnøye med at mye av interessegruppens arbeid har vært utenfor de formelle kanalene for idrettsanleggsarbeid i Oslo.

Vi har forståelse for dette, og kan bare beklage, men vi må også gjøre oppmerksom på at gerilja-virksomhet først har grobunn når demokratiet ikke fungerer ved at grupper holdes utenfor beslutningsprosessene eller ved at noen interessegrupper blir for dominerende i forhold til andre grupperinger og misbruker sin makt.

Når f.eks. friidrettsinteressene ikke er representert i høringsrunder og brukergrupper idet man gjør om en friidrettsbane med internasjonale mål til skøytearena ... og når innsendte forslag om svømmeanlegg som to svømmeklubber med tilknytning til Frogner ønsker fremmet i plenum i årsmøtet til Idrettens Samarbeidsutvalg i bydel Frogner blir avvist av ISU'ets arbeidsutvalg som uinteressant .... da er det lett at man føler seg utestengt og ser om det kanskje er andre åpninger.

Det er andre eksempler på at det er vanskelig å komme inn, og dette er selvsagt bare sett fra en side, men det var bare rent tilfeldig at judo-interessene tidlig høst 2007 oppdaget invitasjonen til kunngjøringsinnspill, og det var etter å ha fulgt spillereglene frem til sommeren året etter, og etter å bli kastet ut av prosessen på en nonsjalandt og provoserende måte, at interessegruppen ble stiftet for å ivareta interessene for alle de som hadde interesser i anleggsutbygging i indre Oslo Vest, men som av en eller annen grunn var holdt utenfor.

Og vi mener at vårt arbeid er viktig, ikke bare for våre sær idretter og våre interesser som idrettsklubber, men ut fra at den flotte tomten mellom Frognerbadet, Frogner stadion og Frognerparken har så stor verdi og så stort utviklingspotensiale at det er viktig for byutviklingen i området og økonomien til byen at tomten utnyttes på en best mulig måte. Vi mener også at vi er lojale mot de konklusjonene som er gjort i overordnede plandokumenter:

” Mål: Tilby badeanlegg med høy estetisk standard, variasjoner og opplevelser. ”

”Mål: Sørge for at Oslos innbyggere har muligheter for svømming og andre badeaktiviteter gjennom kommunale og private tilbud. Det kommunale engasjementet skal særlig komme barn og unge til gode.”

”Med basis i ovenstående behovsanalyse synes det på lengre sikt å kunne være følgende behov for nyanlegg i Oslo:

- *To anlegg med varmtvannbasseng*
- *Flere basseng for små barn, med dybde mindre enn 90 cm*
- *Tre nye flerbruksanlegg til de delene av byen som har størst mangel på badetilbud, dvs. Oslo vest og nord/vest og Stovner/Rommen. Med ”flerbruksanlegg” menes bad med flere basseng (trenings/mosjonsbasseng, varmtvannsbasseng og småbarnsbasseng/plaskebasseng)*
- *Et fullverdig konkurranseanlegg iht. Norge svømmeforbunds kravspesifikasjon – et anlegg bygget for internasjonale konkurranser, med internasjonale mål”*

”Blant barn og ungdom (6-25 år), er det henholdsvis gym & turn, dans og klatring som øker mest i popularitet fra 2006 til 2007 (etter medlemskap).

”Små idretters behov: Et aktivitetshus for dans, klatring og andre aktiviteter som for eksempel bryting og kampsport ville oppfylle både et behov for anlegg for små idretter samtidig som det kunne fungere som et sosialt knutepunkt.”

Et av argumentene som vi hele tiden møter er ”at det er besluttet, så toget er gått”, men så lenge ikke reguleringsarbeidet er gjort ferdig, er heller ikke saken avgjort, og Kåre Willoch har uttalt at det ”verken i bibelen eller i grunnloven står at et politisk vedtak ikke kan omgjøres”.

2. STATISTISK ANALYSE AV ANLEGGSBEHOV

(statistikkene er gjort etter beste evne og ut fra tilgjengelige tall. Der vi har manglet tall har vi i enkelte tilfeller tatt tall for landsbasis og brukt dette som beregningsgrunnlag for hva antall sannsynligvis vil være i Oslo. Det kan være huller i tallmaterialet, men når det gjelder de hallidrettene som ønskes inn på Frogner, så skal (så langt interessegruppen kan bedømme det) bildet det statistiske materiale tegner være korrekt.)

Hvis vi ser litt på statistikk rundt idrettsanlegg og idrettsaktivitet i byen ser vi at enkelte grupper er forfordelt i forhold til andre.

Litt statistikk fra sektorplanen

Tabell 4: Aktiviteter med størst oppslutning blant 6-25 åringer i 2007 i Oslo. Antall medlemskap.

Idrettsgren	Totalt
Fotball	22159
Ski	13946
Gym & Turn	5054
Håndball	4163
Tennis	3997
Bandy	3121
Kampsport	2678
Svømming	2650
Friidrett	2115
Dans	1845

Antall større anlegg

60
1
43
0
1
7
0

Tabell 5: Oppslutning om ulike idrettsgrener blant Oslo-ungdom 14-17 år. Prosent.

Idrettsgren	Gutter	Jenter	Totalt
Fotball	53	24	38
Dansing	1	18	10
Håndball 3	16	10	
Kampsport	9	5	7
Basketball	5	4	4

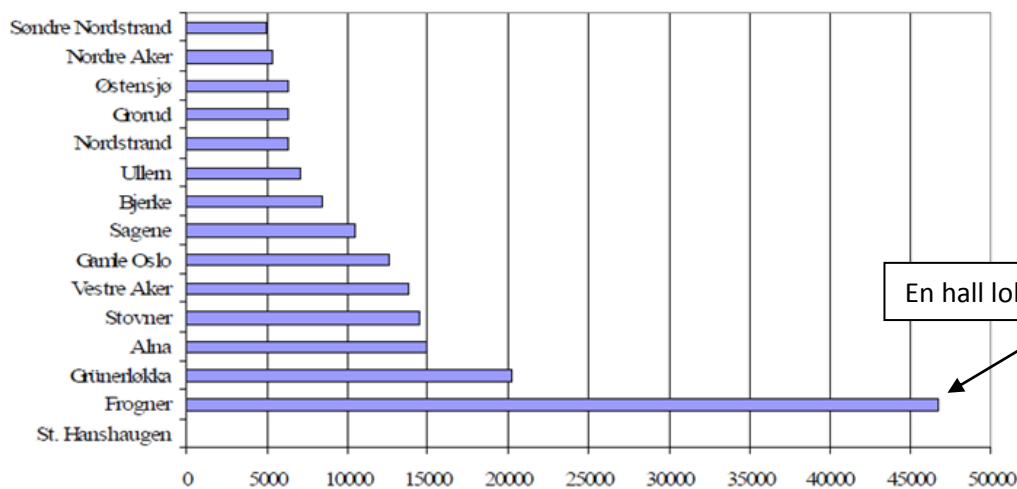
Tabell 6: Aktivitetene som økte mest totalt fra 2006-2007 i Oslo. Antall medlemskap.

Idrettsgren	Totalt
Gym & Turn	+1667
Dans	+1459
Klatring	+1307

Kampsport inkl. judo, bryting etc. ca. 4650 medl.
 Dans inkluderer ikke danseskoler og institutter
 I tillegg kan anmerkes at over 90% av bruken av f.eks. svømmehaller er uorganisert

Det er ca 1200 svømmehaller i Norge. Bydel Frogner har 1% av Norges befolkning, og burde derfor ut fra befolkningstall hatt 12 svømmehaller. Bydel Frogner har 10% av byens befolkning, og burde derfor hatt 4 flerbrukshaller.

Antall innbyggere per små og store idrettshaller i Oslo i 2007.²¹

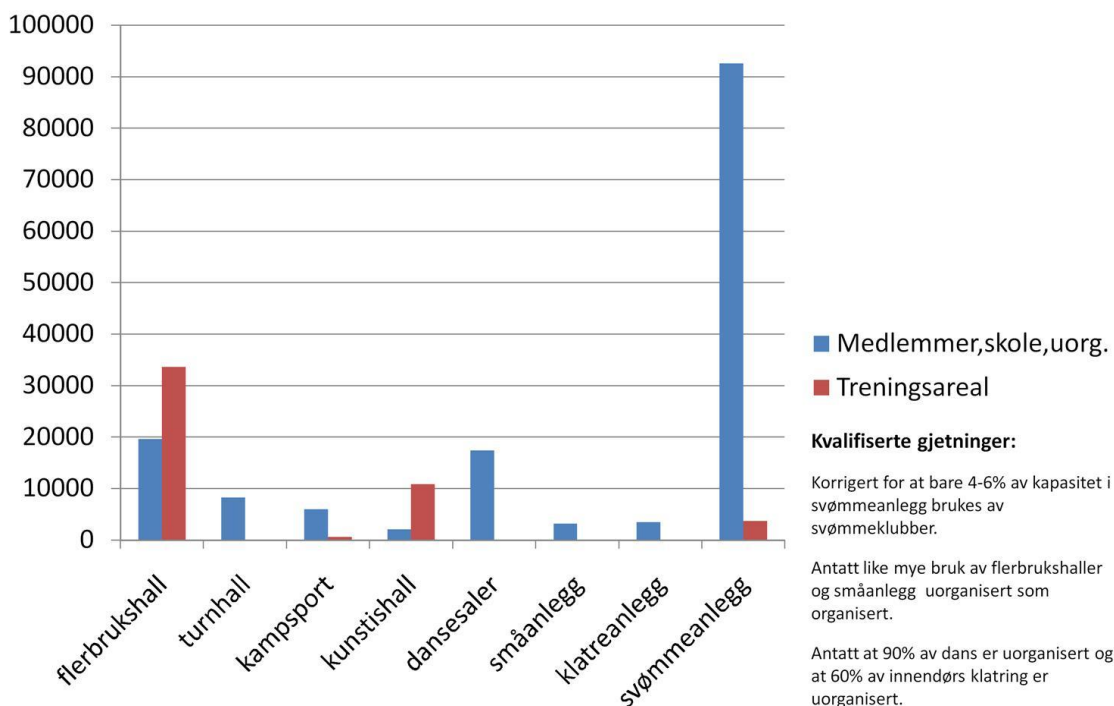
Dette betyr ikke nødvendigvis at det i bystyret, idrettskretsen og etatene har vært en bevisst forfordeling, og en del av forgrunnsfigurene i arbeidet rundt anleggsutvikling har gjort en god innsats. Men som naturlig for alle mennesker, så gjør man gjerne en enda bedre innsats når det er noe man i tillegg brenner for og har god kunnskap om. Og når da de samme personene over lang tid sitter i de ledende posisjonene, så er det bare naturlig med de mønstre man ser i statistikken med en god anleggsdekning for f.eks. skøyter og god dekning i f.eks. Nordstrand-området. Og denne effekten styrkes ytterligere når det er andre idretter som ikke involverer seg i besluttede organer, og ikke er i stand til å signalisere klare behov, strategier og løsningsforslag.

Beslutningsprosessene vis også ved at det er etablerte klubber som har innflytelse, mens det ikke tas hensyn til utviklede områder der det burde vært aktivitet, noe som f.eks. gir manglende tilbud i bydel Frogner og St.Hanshaugen, der man har kommet inn i den onde sirkelen med ”ingen anlegg – dvs. ingen klubber – dvs. ingen som kan drive prosesser for bedre anlegg”. (I ytterste konsekvens kan man f.eks. få at man bruker en milliard kroner så 150 registrerte hoppere skal kunne hoppe 6 meter lenger i en hoppbakke, mens 3000 kampsportutøvere står uten permanente treningsarealer som kan brukes til stevner.)

Igjen: Det er ikke noe galt i å bygge om hoppbakker, men hvilke kost/nytte-analyser ligger til grunn? Og er det den mest samfunnsøkonomisk optimale bruk av kommunens finansielle og materielle ressurser?

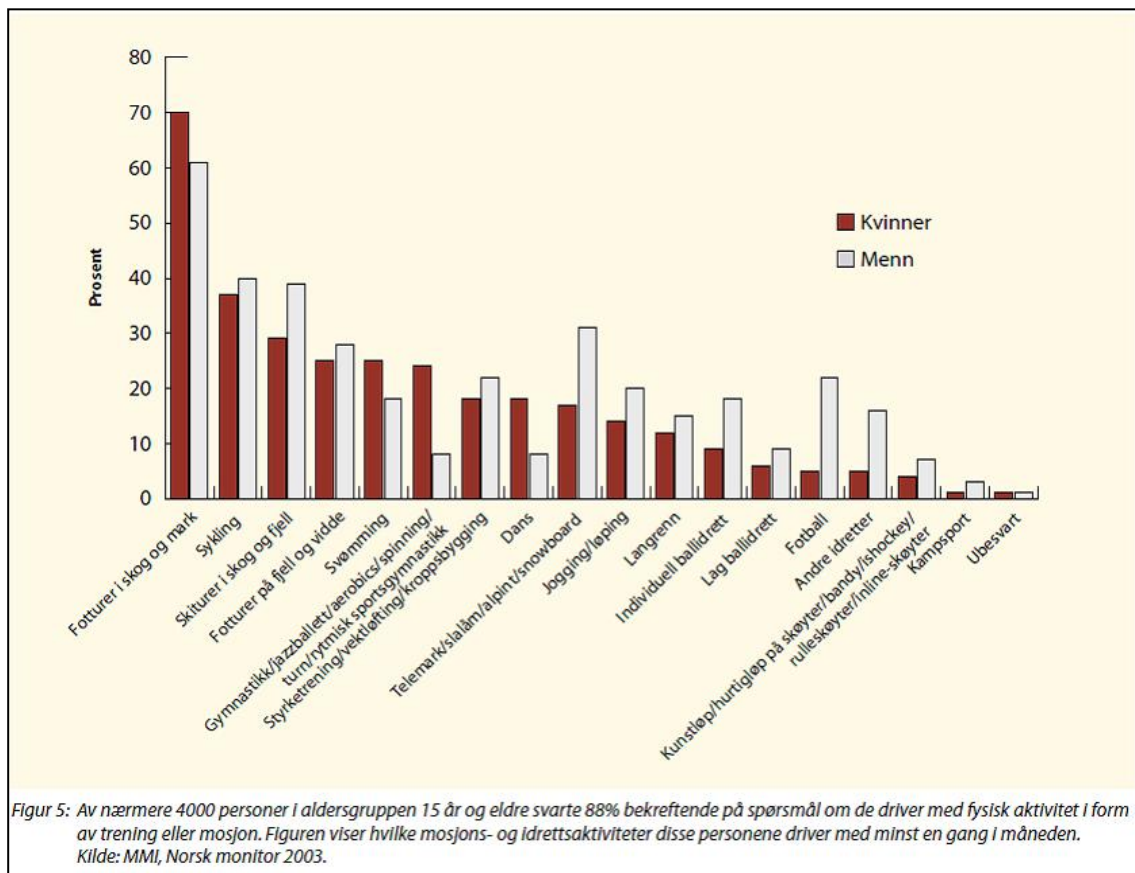
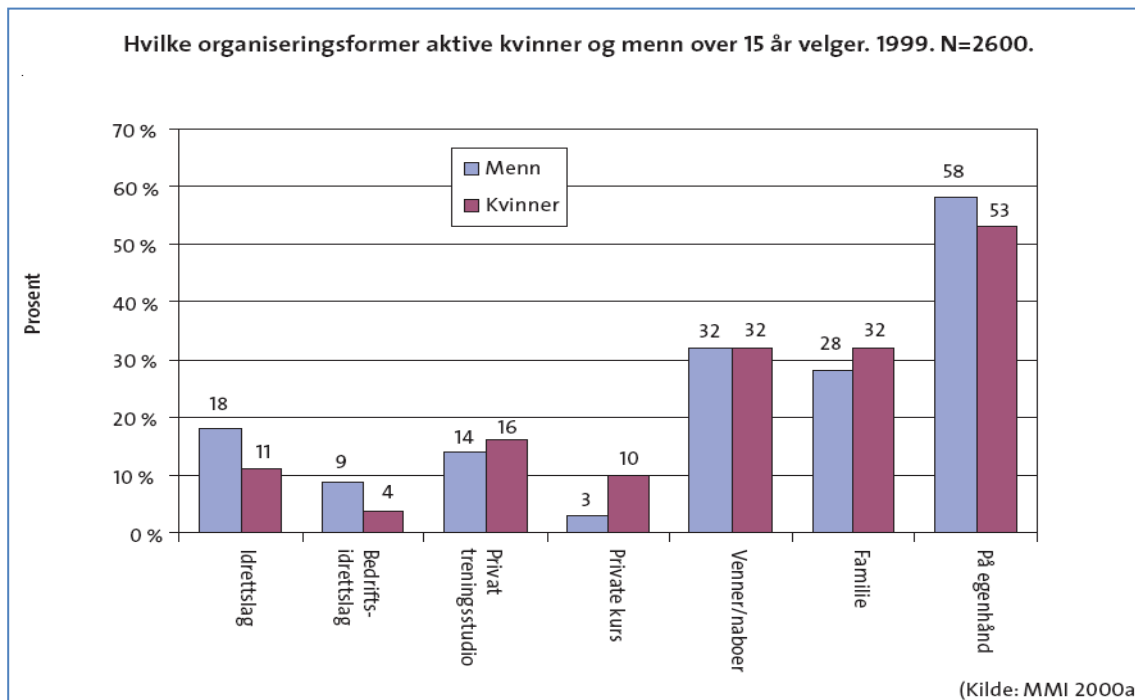
For svømming kompliseres dette ytterligere ved at idrettsklubbene bare bruker 4-6 % av kapasiteten i svømmehallene, og de resterende 94-96% (med tildels avvikende ønsker), ikke har representanter med en rolle i planleggingsprosessene. Tas uorganiserte brukere med blir skjevhetene ennå klarere.

Det er tre ganger så mye innendørs isflate som vannflate i Oslo

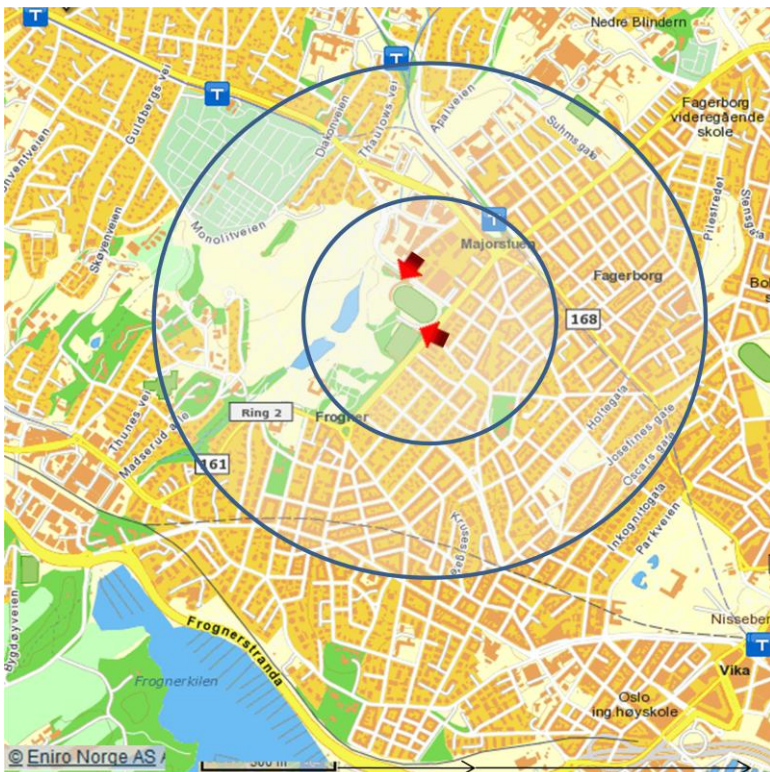

Og vi ser også at det er veldig viktig at idrettsanlegg er åpne for egenaktivisering, slik at løpebaner og balløkker er svært viktige. Man må kanskje kunne anta at mulighet for ad-hoc-trening med venner (og foreldre) i mange tilfelle er et springbrett inn i organisert idrett, og er en viktig komplementering til denne.

Hvis det bare gjaldt idrett hadde ikke vært så farlig, men idrettsanleggene har veldig viktig rolle i forebyggende helsearbeid, og f.eks. svømmeundervisning forebygger tragedier. Det er ikke medaljene som betyr noe, men at investeringen i ”aktiviseringsanlegg” i størst mulig grad fører til en sunnere og lykkeligere befolkning.

Forsøk i Frankrike med helsekommuner viser at investering i fysisk aktivitet og sunn livsførsel gir store innsparinger på helse-og sosialbudsjettets kostnader til behandling av livsstilssykdommer og psykiske lidelser, og beliggenheten på Frogner er ideell i forhold til en av byens tettest befolkede områder.

De fleste i bydel Frogner bor mindre enn en kilometer fra stadion, og kan spasere til anlegget, noe som betyr redusert trafikkbelastning og økt livskvalitet. (redusert tusenvis av timer hver dag tilbrakt i bil og kollektivtrafikk på vei til trening, og redusert utslipp på over 1000 tonn CO2 pr. år.)

Og i tillegg er det plass til et anlegg som kan dekke ulike interesser og ulike faser i livet, og dermed aktivisere grupper som kanskje ellers ikke ville bli aktivisert.

Norge bruker årlig ca. 9 milliarder på behandling av livsstilssykdommer som f.eks. Diabetes 2. Forsøkene med ”helsekommuner” viser at man kan halvere antall overvektige ved tilrettelegging for aktivitet og riktig kosthold. (ref. Aftenposten 14.11.09, s.4, proff.dr.med.Kristian F.Hanssen, <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3372521.ece>). Dersom sammenhengen mellom overvekt og disse sykdommene er tilnærmet linjær, så vil dette tilsvare ca. 450 mill. kr. i innsparinger pr. år for Oslo.

Norge regner med i fremtiden å bruke 18 milliarder per år på behandling av demente hvert år.

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=233&trg=MainLeft_5648&MainArea_5661=5648:0:15:2917:1:0:0::0:0&MainLeft_5648=5544:72828::1:5647:13::0:0

Etter å ha studert 1 500 aldrende finner i 21 år, fant eksperter ut at de som hadde vært overvektige midtveis i livet, hadde dobbelt så store sjanser for å utvikle aldersdemens i senere alder, og greier samfunnet da gjennom trening å halvere frekvensen av overvekt, så betyr dette ytterligere 450 mill. kr. i innsparinger per år for Oslo.

<http://www.nrk.no/helse-forbruk-og-livsstil/1.1314154>

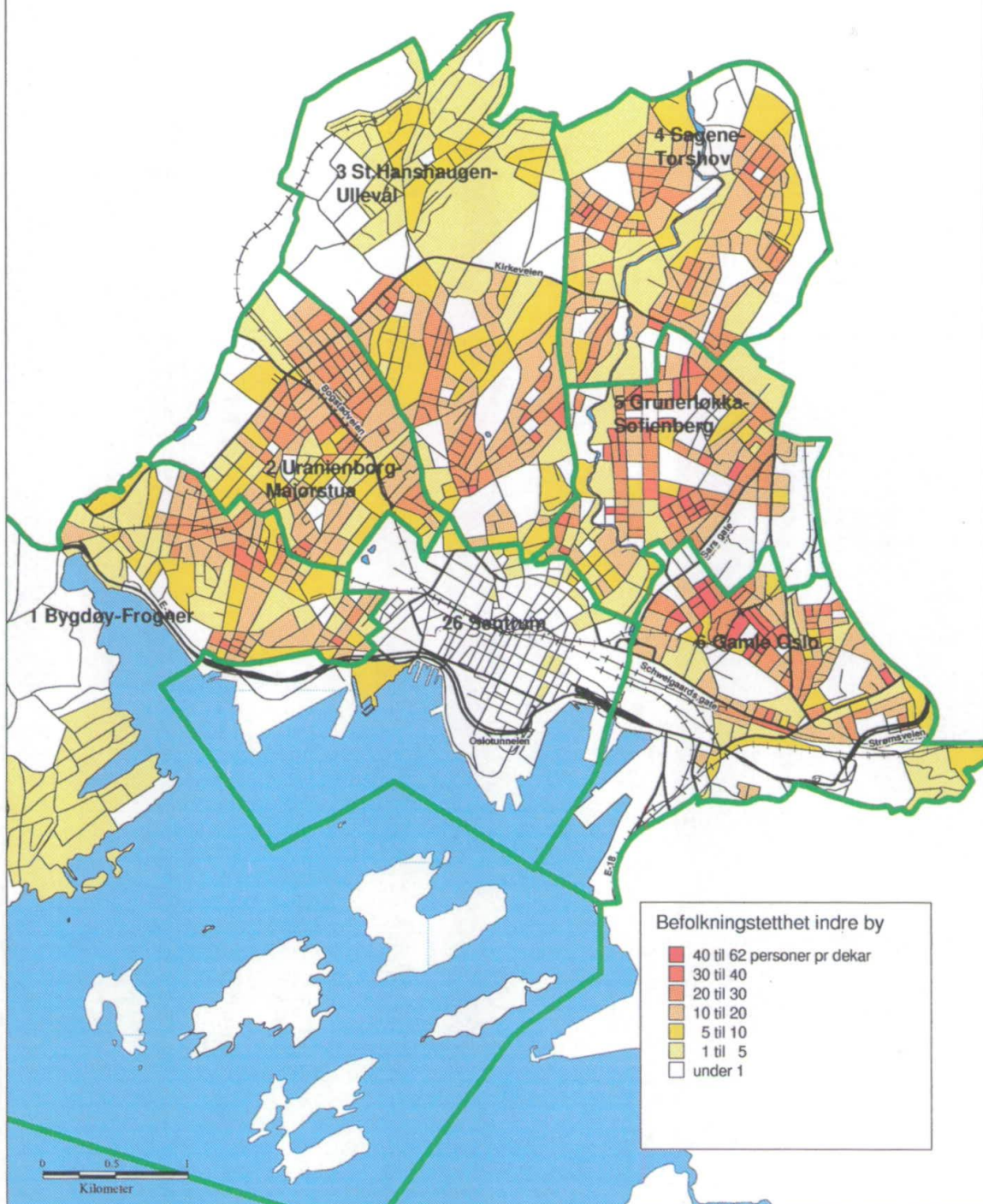
I tillegg til kjente livsstilssykdommer som kreft og hjerte-/karlidelser er belastningslidelser blitt et av våre største helseproblem. Den norske lægeförening rapporterer at opptil 50% av legekonsultasjonene omhandler slike lidelser. Belastningslidelser koster det norske samfunn om lag 40 milliarder kroner i året. (Sosial- og helsedepartementet 1998) 21% av alle uføretrygdede er blitt det pga. belastningsskader. Norden ligger svakest an i Europa når det gjelder avsatt tid til kroppsøving de tolv første skoleårene (EUPEA-96 K.Ø.5-97). Norske 10-åringer sitter i gjennomsnitt 10 timer per dag, og hver femte tenåring har symptomer på muskel/skjelettplager. Undersøkelser viser at 10-15% av norske ungdommer på ungdomsskoletrinnet har begynnende belastningslidelser som følge av for dårlig utviklet muskulatur.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/veiledninger_brosjyrer/2001/kommunal-planlegging-for-idrett-og-fysis.html?id=87702

Igen vil en halvering av ”for dårlig utviklet muskulatur”, og antakelse om at dette kan halvere frekvensen av belastningsskader for den gruppen som får bedre muskulatur, kunne gi 10 milliarder i årlig helsegevinst, som for Oslo vil beløpe seg til en andel på rundt 1 milliard pr. år.

Befolkningstetthet indre by Personer pr dekar fordelt på kvartaler

Kilde: Statistisk sentralbyrå pr 1.1.96

III. Vi ser at et fleridrettsanlegg i tilknytning til Frognerparken har en svært gunstig beliggenhet med hensyn til de tettest bebodde områdene i bydel Frogner.

Og ifølge en kronikk i Dagens Næringsliv (19.11.10 s.3, Christine Meyer) koster det 3 mill. kr. å etablere en sykehjemsplass og 0,5 mill. kr. pr. år å drifte den. (i Oslos budsjett for 2011 opereres med en kostnad per langtidsplass på kr. 668 146) I Frogner bydel er det ca. 5000 personer over 70 år. Hvis f.eks. et svømmeanlegg i nærmiljøet gjør at antall sykehjemsplasser og hjemmehjelpjenester kan reduseres med ytterligere 5%, så gir dette en antatt innsparing for bydel Frogner (ut fra tall pr 1.1.2010) på ca 100 institusjonsplasser til en verdi av 300 mill. kr., og en reduksjon i netto driftutgifter for institusjonsplasser pr. år på 40 mill.kr.

Beregninger viser at depresjon koster Norge omlag 44 milliarder kroner hvert år i tapte arbeidsinntekter og sykefravær. Fysisk aktivitet er en av de mest effektive forebyggende tiltak mot denne lidelsen, og kan for Oslo også gi 100 mill. kr. i innsparinger i behandling av depresjoner,

http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=233&trg=MainArea_5661&MainArea_5661=5631:0:15:2667:1:0:0:::0:0

http://www.tidsskriftet.no/?seks_id=270495

http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00105/kap21_Depresjon_105219a.pdf

Man regner at over 250 000 norske kvinner og over 50 000 norske menn har osteoporose (benskjørhet) i større eller mindre grad. Hvert år registreres det rundt 9000 lårhalsbrudd, 13 500 underarmsbrudd, og nærmere 14000 brudd i ryggstøtten, den store majoriteten av disse bruddene skjer hos personer med osteoporose. Behandling av disse skadene koster det norske samfunn nær 5 milliarder kroner hvert år. Fysisk aktivitet kan forebygge osteoporose og osteoporotiske brudd ved å øke beinmassen, innvirke på beinarkitekturen, redusere aldersrelatert beintap og redusere risikoen for fall gjennom økt balanse, bedre koordinasjon og god muskelstyrke, og kan også sterkt redusere kostnader til behandling av osteoporosebrudd og invalidisering som følge av dette. Det er også betraktelige indirekte kostnader. Nyere studier viser at hoftebrudd blant annet fører til en økning fra 15 til 30 prosent i andel pasienter som bor på sykehjem. http://www.helsedirektoratet.no/vp/multimedia/archive/00004/IS-1063_4268a.pdf

<http://www.aftenposten.no/helse/article3271240.ece>

Setter vi dette sammen i en tabell, så har vi:

Tall for 2011 / 2010	Norge		Oslo		Bydel Frogner (andel)	
Befolkning	4 900 000		600 000		50 396	
Andel med innvanderbakgrunn			27,3 %		21,7 %	
Statens helsebudsjett	102 500 000 000		12 551 020 408		1 054 202 041	
Kommunens helsebudsjett			2 389 129 000		200 670 908	
hvorav utgifter sykehjem			4 187 859 000		351 752 237	
og refusjon på kommunens sykehjemsbudsjett	3 474 659 000		-3 474 659 000		-291 848 192	
Antall sykehjemsplasser			4 644		390	
hvorav andel skjermede for demente			19,6 %		19,6 %	
Statens ugifter sykepenger, attføring og uføretrygd	130 200 880 000		15 942 964 898		1 339 102 765	
Sum helse, attføring og uførestønad	236 175 539 000		31 596 318 950		2 653 880 150	
Behandling av	Kostnad	Innsparing	Kostnad	Innsparing	Kostnad	Innsparing
livsstilssykdommer som f.eks. Diabetes 2.	9 000 000 000	4 500 000 000	1 102 040 816	551 020 408	92 564 082	46 282 041
demente	18 000 000 000	4 500 000 000	2 204 081 633	551 020 408	185 128 163	46 282 041
belastningslidelser	40 000 000 000	10 000 000 000	4 897 959 184	1 224 489 796	411 395 918	102 848 980
sykehjemsplasser og hjemmehjelpjenester			6 338 154 437	316 907 722	806 545 356	40 327 268
depresjoner	44 000 000 000	11 000 000 000	5 387 755 102	1 346 938 776	452 535 510	113 133 878
Osteoporose: benskjørhet og lårbensbrudd	5 000 000 000	1 250 000 000	612 244 898	153 061 224	51 424 490	12 856 122
Osteoporose: sykehjemsoppfølging			837 571 800	209 392 950	70 350 447	17 587 612
Sum kostnader der fysisk aktivitet kan hjelpe	116 000 000 000	31 250 000 000	21 379 807 870	4 352 831 284	2 069 943 967	379 317 941
				20 %		18 %

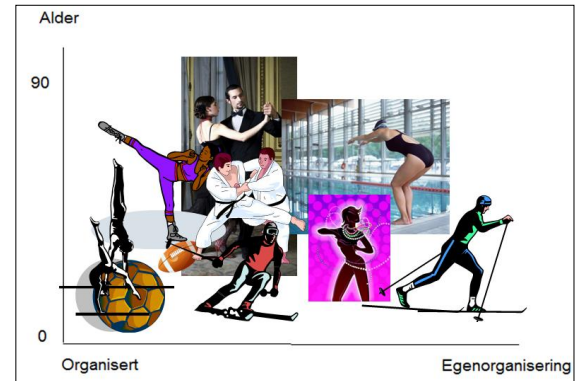
Tilsammen vil antatte årlige innsparinger i helsekostnadene for Oslo ved å komme opp på ”helsekommunenivå” kunne finansiere bygging av 10 større svømme/fleridrettsanlegg i Oslo hvert år, i tillegg til gevinstene for samfunnet gjennom lavere sykefravær og en friskere arbeidsstyrke, og en påvist bedre læringsevne blant skolebarn og studenter.

Men desverre oppnår man ikke disse innsparingene uten at man tilbyr trenings- og aktivitetsmuligheter som appellerer til de aldersgrupper og befolkningsgrupper som er i risikozonen, noe som krever et bredt tilbud av idretter i nærmiljøet, og at man ikke bare satser på publikumsidretter eller barne/ungdoms-idretter.

De mest populære mosjonsaktivitetene blant de aktive over 15 år er fotturer, sykling, skiturer og svømming, og flertallet av de aktive velger å trene på egen hånd eller sammen med venner og familie.

Det er med bakgrunn i dette at vi lurer på om skøytehall bør ha første prioritet på Frogner, når det allerede er en stor kunstisflate der.

Ikke misforstå, skøyter er en fantastisk idrett, og alle de små isflatene rundt om der Oslos bebyggere skøyter og leker, og der ungdom møtes for å spille bandy eller konkurrere om hvem som greier piruett, er en viktig aktivitetsarena, og en viktig del av Oslos identitet og kulturarv. Men vi har ikke samme glødende forhold til ishaller og barn som trener 6 ganger i uken i en idrett som kanskje en del andre. For oss er Narvisen kanskje den viktigste og mest vellykkede skøytearena i Oslo.

Likevel mener også vi at det aktive skøytemiljøet på Frogner fortjener en ishall, såfremt det ikke fortrenger andre store og populære idretter som mangler tilbud til befolkningen i Frogner bydel. (Befolkningen har jo stort sett allerede dekket sitt behov for skøyter gjennom den flotte kunstisflaten som allerede er på Frogner stadion.)

Overordnede statlige mål i henhold til NIF's tilstandsrapport for idrett 2003 er: ”Den statlige idrettspolitikken skal bidra til at befolkningen har et bredt spekter av lokalt forankrede aktivitetstilbud, både i regi av den frivillige, medlemsbaserte idretten og gjennom mulighet til å drive egenorganisert aktivitet (St. meld. nr. 14, 1999–2000). Den samlede anleggsmassen skal gi flest mulig anledning til å drive idrett og fysisk aktivitet og den skal tilpasses aktivitetsprofilen i befolkningen.” <http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Idrett/Tilstandsrapport2003.siste.pdf>

Frogner mangler tomter egnet til idrettsformål, og vi har følgende kapasitet på de ulike alternativene på Frogner::

aktiv	maximum samtidig trenende	maksimum kapasitet pr. dag.	forventet utnyttelse av kapasitet	som pr. dag utgjør av bef. i nærområdet	forventet antall besøk pr. år.	bygge-kostnad (mill. kr.)	tomte-kostnad (mill. kr.)	finansieringsbehov pr. besøk pr. år. (kr.)	total investering pr. år.	årlig bidrag fra kommunen (mill. kr.)	årlig bidrag pr. besøk pr. år. (kr.)	Finansieringsbehov (mill.kr.) eksklusiv tomt og tippemidler
Ishall og flerbrukshall	56	672	50%	0,7%	98 000	118	700	1 204	8 347	4,5	46	107
Ishall	28	336	50%	0,3%	49 000	78	700	1 592	15 878	3,0	61	72
Svømmeanlegg, flerbrukshall, ishall, turn basishall, klatreanlegg, dans, kampsportanlegg	1 140	13 683	50%	13,7%	1 995 459	540	700	271	621	3,0	2	460

Vi håper at vi ikke kommer til det punktet der politikerne må velge om innendørskøyter eller innendørssvømming er best for bydel Frogner. En svømmehall vil kunne brukes av mange flere grupper av Frogners befolkning, og man har i 40 år ønsket helårs svømmefasiliteter i tilknytning til Frognerbadet

(Tilfeldigvis har innendørs isflate samme grunnflate som et 50-meterbasseng, så uansett hvordan Sonja Henie hallen utformes, så kan den like gjerne inneholde svømmebasseng som isflate, og det er billigere for kommunen å drifte en svømmehall ifølge tallene fra idrettsetaten.)

Men om så skulle skje, så må det bemerkes at Sonja Henie var en dyktig svømmerske og en ranket tennisspiller, slik at et fleridrettsanlegg med skøytestadion, svømmehall og tennisbaner (der skøytebanen har størst treningsflate) på en meget god måte vil gjenspeile og hedre personen Sonja Henie. Det eneste triste blir da at vi ikke også har fått inn dansesalene som ligger i alternativ 4, siden Sonja Henie begynte med dans før hun begynte med skøyter, danset gjennom hele sin karriere, og også studerte ballett under bl.a. den russiske ballerina Tamara Karsavina (Sonja Henie var kjent som “Pavlova of the Ice”).

Aktivitetstype	
Fotturer i skog og mark	56
Sykling	33
Skiturer i skog og fjell	26
Fotturer på fjell og vidde	24
Svømming	20
Jogging	18
Styrketrening/vektløfting/kroppbygging	17
Gymnastikk/jazzballett/aerobic	13
Fotball	12
Dans	11

(Kilde: MMI 2002a)

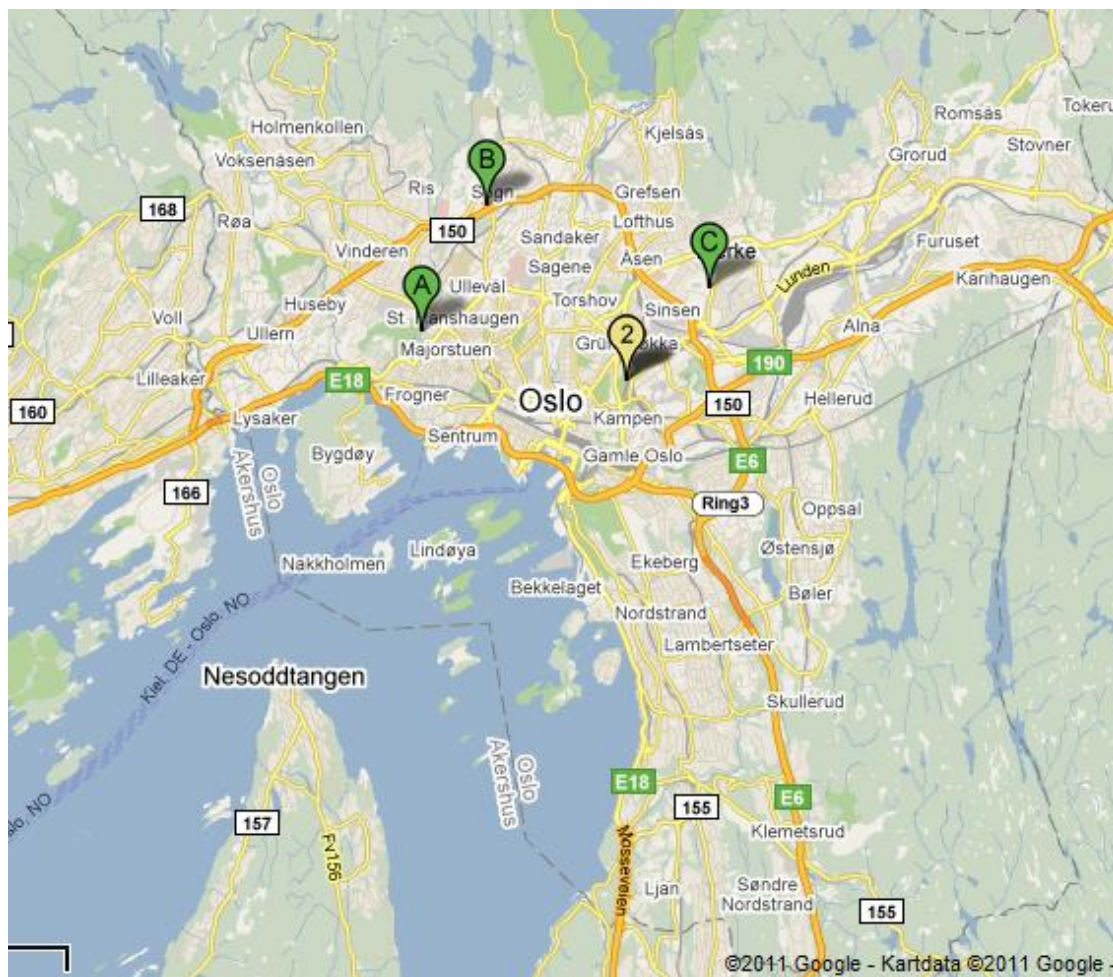
De ti mest populære mosjonsaktivitetene drevet av personer over 15 år minst én gang i måneden i sesongen, 2001. N = 4058. Prosent
<http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Idrett/Tilstandsrapport2003.siste.pdf>

Initiativet om helårs svømmeanlegg på Frogner i et større perspektiv

Ifølge Svømmeforbundets analyse er det en underdekning i Oslo tilsvarende 49 stk. 25m basseng, og deknigen er dårligst i Oslo vest. Og i planen for Idrett og friluftsliv 2009-2012 ble det med stort flertall i bystyret vedtatt 4.mars 2009 at Oslo trenger 4 nye større svømmeanlegg, hvorav ett i Oslo Vest og ett i Oslo Nord Vest

Arbeiderpartiet har programfestet helårs svømmeanlegg i tilknytning til Frognerbadet, og de andre større partiene har også programfestet å jobbe for svømmeanlegg i Oslo.

I kartet under er markert hvordan kombinasjonssvømmeanlegg på Frognerbadet og Sogn sammen med det planlagte anlegget på Økern og Tøyenbadet på en god måte vil dekke de tettere befolkede områdene av byen, samtidig som de har nærhet til kollektivknutepunkter og ringveiene.

På Frogner er tomten allerede regulert til idrett, det er levert planskisse for et svømme/flerbruksanlegg, og Asplan Viak og Snøhetta kan i løpet av en måned ha oppgradert dette til et planforslag i henhold til de mangler Plan- og Bygningsetaten har påpekt. Idrettsetaten har utpekt Frognerbadet som en av de mest aktuelle tomter for konkurranseanlegg, og kommunens sektorplan sier det skal bygges 2 store svømmeanlegg i Oslo Vest og Nord.

Det forslaget vi primært sloss mot fokuserer på ishall, men det er 5 ishaller i Oslo allerede, som i snitt brukes 2-3000 timer i året. I budsjettet 2010 ønsket man å redusere antall timer tilsvarende en hel ishall, men i politisk behandling ble antall timer opprettholdt. I tillegg er Oslo Spektrum bygget som ishall, men brukes bare sporadisk som dette. Det bør derfor likevel være lite behov for prioritering av ytterligere ishaller, og ishaller koster like mye å drifte som svømmeanlegg.

3. ØKONOMI OG FINANSIERING

Finansiering av anlegg er stort sett et argument som gjør at ansvarlige politikere i Oslo anser bygging av større kommunale svømmeanlegg som en utopisk drøm.

Men når man ser bort fra innsparinger på helse- og sosialbudsjettene som sannsynligvis i stor grad dekker opp investeringen i økt fysisk aktivitet i befolkningen, så må man ta med i beregningene at enkelte typer anlegg kan være selvfinansierende, mens andre typer anlegg stort sett for all fremtid vil være en utgiftspost for kommunen.

Større svømmeanlegg kan (som interessegruppens analyser viser) være selvfinansierende. Dette er også bekreftet ved eksempler som Pirbadet i Trondheim (5,6 mill i overskudd i 2009, med ca 200 mill. i lån), og nyere bad i Drammen og i Bærum. Felles for disse badene er at de er bedre etterspørsel-tilpasset ikke bygget som minimumsløsninger bare for å spare inn på investeringskostnader, og at det er lagt stor vekt på det estetiske.

Det er også mulig å oppnå lønnsomhet i mindre bad, men da kreves andre driftmodeller enn det kommunen vanligvis legger opp til, noe som er vist på Lambertseter der svømmeklubben drifter svømmeanlegget.

Faren ved ensidig å fokusere på investeringskostnader er at kommunen risikerer å bli sittende med en portefolio av anlegg som er rimelige i anskaffelse, men som samlet er en så stor belastning på driftbudsjettet, at det ikke lenger blir rom for finansiering av nye anlegg.

Under er en oversikt over hvordan økonomien i anlegget foreslått i alternativ 4 vil være i et lenger perspektiv gitt en 75% utnyttelse av anleggets maksimumskapasitet. For ishall og flerbrukshall som vil være tapsprosjekter, er det i modellen forutsatt at kommunen og ISU Frogner sikrer en fullfinansiering, men at anlegget ellers krysssubsidierer driften. *(Investeringskostnader er basert på indeksregulerte erfaringstall fra Pirbadet og Heminghallen, og vi ser ved sammenligning mot Idrettsstatens forstudie av konkurranseanlegg for svømming og stup i Oslo, der man har brukt større utenlandske anlegg som utgangspunkt, og at vi for svømmedelen har estimert kvm.pris på kr 41.619 mens Idrettsstaten har en nesten identisk kvm.pris i sin grunnkalkyle på kr 42.308.)*

Oppsummering økonomi i Frogner Idrettspark-prosjektet								
Finansiering	Areal	Treningsareal	Trenende/uke	inv./trenende	Kostnad	Tippemidler	Kommune	Egenfinansiering
Svømmeanlegg	6 768	2 443	17 946	15 707	281 880 049	37 500 000	37 500 000	206 880 049
Kampsport/turn	2 600	2 077	4 980	8 836	44 001 445	9 241 556	9 241 556	25 518 332
Turn Basishall /Trampoliner	545	460	1 150	8 020	9 223 380	3 000 000	3 000 000	3 223 380
Dans/Ballett	2 400	1 890	3 024	13 431	40 616 718	8 600 000	8 600 000	23 416 718
Klatreanlegg	1 212	1 419	1 749	11 728	20 511 443	4 200 000	4 200 000	12 111 443
Styrketreninganlegg	910	655	1 636	9 407	15 392 044	1 700 000	1 700 000	11 992 044
Friidrettsanlegg	3 450	3 450	600	28 750	17 250 000	700 000	700 000	15 850 000
Ishall	2 690	1 800	420	190 476	80 000 000	6 000 000	74 000 000	0
Flerbrukshall, 5mannsfotball, basket, volley, etc.	1 450	420	240	102 247	24 539 267	5 000 000	19 539 267	0
	22 025	14 614	31 746		533 414 346	75 941 556	158 480 824	298 991 966
"CashFlow" Driftsbudsjett	utnyttelse	timer barn	timer voksne	Driftinntekter	Driftutgifter	Driftresultat	Finansutgifter	CashFlow
Svømmeanlegg	75 %	415 328	276 885	39 037 748	22 500 000	16 537 748	16 600 590	-62 843
Kampsport/turn	75 %	307 166	180 874	18 398 112	9 180 000	9 218 112	2 047 657	7 170 455
Turn Basishall /Trampoliner	75 %	73 324	25 576	3 358 920	2 963 500	395 420	258 652	136 768
Dans/Ballett	75 %	186 520	109 832	9 226 829	8 720 000	506 829	1 879 018	-1 372 189
Klatreanlegg	75 %	30 083	139 570	16 454 592	5 589 300	10 865 292	971 854	9 893 438
Styrketreninganlegg	75 %	55 240	85 478	4 971 582	3 072 850	1 898 732	962 273	936 459
Friidrettsanlegg	75 %	45 360	19 440	0	745 000	-745 000	1 271 845	-2 016 845
Ishall	100 %	48 384	32 256	1 036 800	3 090 000	-2 053 200	0	-2 053 200
Flerbrukshall, 5mannsfotball, basket, volley, etc.	100 %	27 648	18 432	670 464	835 000	-164 536	0	-164 536
		1 189 053	888 342	93 155 046	56 695 650	36 459 396	23 991 889	12 467 507
Nøkkeltall								
Avkastning på investering (x.finanskost)		6,8 %						
Avkastning på egenfinansiering (x.finanskost)		12,2 %	(Dvs dette er det vi tåler i avdrag og max lånerente)					
Lånerente i modellen		5,0 %						
Rente + avdrag i modellen		8,0 %						

4. MILJØ OG LANDSKAPSVERN

Alternativ 1, med 10 meter høye haller. (ill. fra Spor Arkitekter as)

Alternativ 4, som er betraktelig lavere enn alternativ 1 (basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

Interessegruppen ønsker ikke dominerende haller som et stengsel i parken, men vil at man skal bevare åpenheten, og som i alternativ 4 kunne vandre over anlegget til et næranlegg for fridrett på banen, slik at man derved stimulerer til egenorganisert trening, og også gir mennesker mulighet til å sitte i solskråningen mellom stadion og tennisbanene.

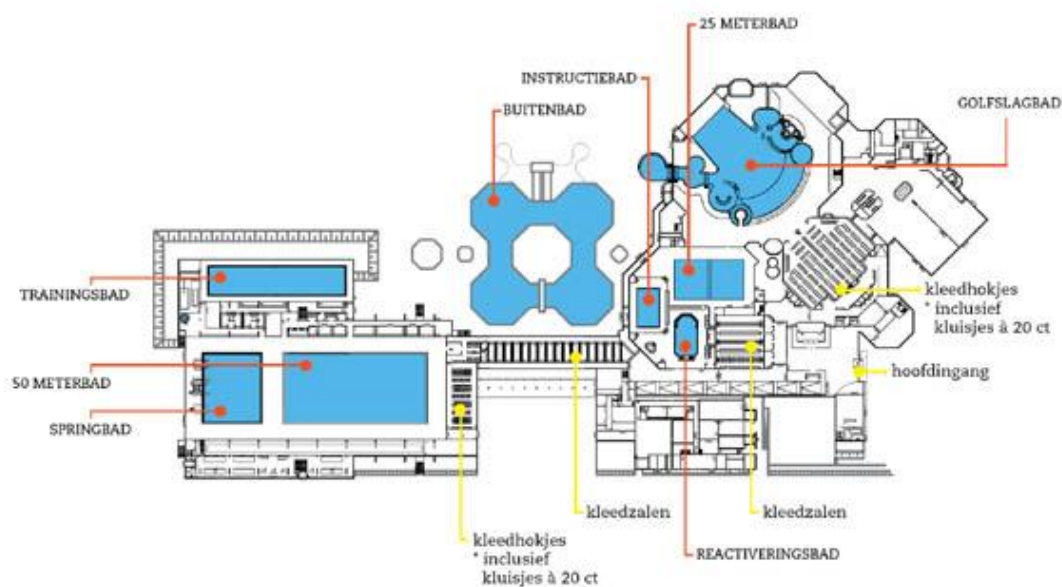
Med halve høyden av de foreslåtte hallene i alternativ 1 og 2 og en omtrent halve bredden på synlige elementer, vil nødvendigvis alternativ 4 være mye mindre dominerende og ha en mye mindre negativ innvirkning på helhetsinntrykket av Frognerparken.

Friluftsetaten har i høringsrunden uttalt *”Slik vi vurderer planbeskrivelsen (alternativ 4), dokumenterer den på en god måte behovet for ulike idrettsanlegg i bydel Frogner. Planskissen viser hvordan flere idrettsgrener kan innpasses i en underjordisk hall, som erstatter dagens gressvoll. Dermed blir den terreng- og landskapsmessige virkningen liten eller tilnærmet nøytral. Her støtter Friluftsetaten vurderingen av at alternativ 4 er bedre landskapstilpasset enn alternativene 1 og 2. ... Vi har i vår uttalelse 16.10.2007 vært opptatt av om planene for idrettsanlegget vil redusere allmennhetens tilgang til friområder, og i så fall at det måtte skaffes erstatningsarealer. Slik vi oppfatter planskissen vil etableringen av anlegget ikke påvirke forekomsten av friområder i negativ retning.”* og de beboere i området som har avgitt hørings svar har tilsvarende gitt uttrykk for at de foretrekker det lavere alternativ 4, og også ser det positivt med et bredere treningstilbud enn alternativ 1 og 2 legger opp til.

5. SAMMENLIGNBARE ANLEGG

- **Pirbadet Trondheim** <http://pirbadet.no/fasiliteter>
  - Byen har 166.000 innbyggere
  - Byggekostnad 272,5 millioner
  - 10.000 m² tilhører vannaktiviteter og derav 2.529 m² med vannoverflate.
  - 1000 besøkende hver dag
  - 5,6 mill i overskudd i 2009, med ca 200 mill. i lån
- **Enighet (kamp)Sportcenter Malmø** <http://www.enighet.se/sportcentrat.php>
  - Byen har 280.000 innbyggere
  - 3000 km, 8 saler, kunst/kultur, japansk tehus
  - 6 ulike kampsporter, samt styrketrening
  - 4500 medlemmer, 1500 som trener hver kveld
- **Årets arena for EM svømming i Eindhoven** <http://www.tongelreep.com/?about-the-swimming-complex>
  - Byen har 440.000 innbyggere
  - Byggekostnad rundt 200 millioner ?
  - 50 meter olympisk basseng, 25 meter stupebasseng, bølgebasseng, utendørsbasseng

6. BAKGRUNN

Det har vært arbeidet med planer for oppgradering av Frogner stadion i lang tid. Anlegget har vært preget av slitasje og dårlige fasiliteter både når det gjelder eksisterende bygningsmasse, tekniske anlegg og selve stadiondekket.

LPO arkitektur og design as ble i 2006 engasjert av Oslo kommune v/ bydel Frogner for å utrede ulike alternativer for utvikling av Frogner Stadion. Oppdraget var et ledd i å framskaffe beslutningsgrunnlag for politisk behandling. Tre hovedalternativ med vekt på idrettsformål ble utredet. Med utgangspunkt bl.a. i denne studien gikk bystyret i desember 2006 inn for at Frogner stadion skulle utvikles som sportspark og avsatte midler til oppgradering av anlegget. Iht. vedtaket skulle anlegget omfatte heldekkende kunstisflate, kunstgressflate, nye garderobes, nye kontorer, flerbrukshall, ishall, nytt skøytemuseum, parkeringsanlegg under terreng **og eventuelt lokaler for andre idretter.**

Foreliggende planforslag er en delvis oppfølging av dette vedtaket. Prosjektet organiseres formelt og operativt under Idrettsetaten.

Det ble i mars 2007 sendt inn planinitiativ for Frogner stadion på basis av mulighetsstudiets tre hovedalternativer. Med bakgrunn i konklusjon fra oppstartsmøte, samt møter med Byantikvaren, Samferdselsetaten, Trafikketaten og Statens vegvesen, valgte Byrådsavdeling for næring og idrett å gå videre med alternativ 2A som innebærer at baneanlegget beholder hovedorienteringen parallelt med Middelthuns gate med ishall og flerbrukshall plassert under banen eller mellom banen og parkeringsplassen sør for stadion.

I alternativ 2A var beskrevet muligheter for å legge idrettshaller under selve banen. Interessegruppen vet ikke om denne muligheten ble videre vurdert, når den ville kunne gi mye bedre løsninger for parken, men LPO hadde beregnet en merkostnad på kr.3.500 pr kvadratmeter, tilsvarende 7 mill. kr for ishallen og 3 mill.kr. for flerbrukshallen, dvs en kostnadsøkning på ca 8% for å legge hallene under banen.

I vedtaket var det også inkludert et parkeringsanlegg i ett plan under et nytt stadiondekke for inntil 500 biler, med atkomst fra Middelthuns gate. Iht. Samferdsels- og miljøkomiteens sin innstilling til Oslo bystyre, vedtatt 09.04.2008, er parkeringsanlegget tatt ut av prosjektet.

Man gikk videre uten å revurdere planene ytterligere, og i den prosessen bortfalt også muligheten til å legge idrettsanlegg under banen, slik at andre som var forespeilet mulig plass i anlegget og som hadde bedt om å få komme inn i anlegg under banen sammen med garasjeanlegget ble sittende med svarteper.

Dette førte til at interessegruppen for svømme\fleridrettsanlegg på Frogner ble dannet med en rekke særforbund og klubber som var blitt holdt utenfor beslutningsprosessene, og til et stormløp mot politikere og idrettskrets for å få besluttet at man skulle gå for alternativ 2A variant 2 (som beskrevet på side 28 i forslaget fra LPO) med haller under banen, noe som både ville bevart mer av grøntområdene, og også gitt mer plass til svømmehall og andre idretter.

I forbindelse med planinitiativet ble det avklart at en første fase som omfattet ny kunstfrossen hurtigløps- og bandybane med kunstgress for sommerbruk og nytt lys- og lydanlegg, kunne gjennomføres innenfor gjeldende reguleringsplan. Dette ble gjennomført i løpet av 2009 og første del av 2010.

Bygging av idrettshaller vil kreve endret detaljregulering. Det må videre utarbeides med konsekvensutredning fordi tiltaket berører et kulturminne/-miljø av nasjonal verdi, jf. Konsekvensutredningsforskriftens § 4a

Man må anta at en løsning med nedgravde haller som skissert i alternativ 4 i større grad vil ivareta verneinteressene i området, og samtidig gi plass til også andre idrettsanlegg som Frogner bydel har behov for. Særlig er det interessant med en underjordisk svømmehall integrert mot garderobene i Frognerbadet, slik at Frognerbadet kan bli helårsbad. Både Frogner svømmeklubb og Christiania Svømmeklubb har tilknytning til Majorstuen, og ønsker å komme inn med helårssvømming på Frogner. Turn basishall er av interesse da det ikke

er kapasitet i området til alle som ønsker å begynne med turn. Kampsportforbundet har doblet sit medlemstall siden år 2000, og til tross for at de ulike kampsportforbundene i Oslo allerede i 2007 tilsammen har fler medlemmer enn håndball, så har Oslo ikke noe tilfredsstillende kampsportanlegg. Og det er også mangel på lokaler for dans.

Utkast til planprogram for reguleringsplan med konsekvensutredning lå ute til offentlig ettersyn september-oktober 2007. Planprogram ble fastsatt 15. februar 2010. Planprogrammet fastsetter at det skal utredes 3 alternativ:

Alternativ 1 som tilsvarende tiltakshaveres planforslag og omfatter ny ishall og flerbrukshall

Alternativ 2 som er medtatt etter ønske fra Byantikvaren omfatter kun ishall

Alternativ 0 som tilsvarende dagens situasjon

Det presiseres at svømmekrets, svømmeforbund, svømmeklubber i Oslo vest, friidrettskrets, friidrettsforbund og friidrettsklubber i Oslo har vært holdt utenfor beslutningsprosessene, til tross for at alternativ 1 som Spor Arkitekter AS fremmer som forslag til detaljregulering, vil fjerne siste rest av friidrett fra en bane som opprinnelig var en friidrettsbane med internasjonale mål, og til tross for at ishallen er foreslått lagt slik at den vil sperre for eventuell senere utvidelse av Frognerbadet. Det er heller ikke tatt hensyn til utallige henvendelser fra andre idretter som ønsker seg inn i idrettsparken på Frogner.

Det er 4 av Norges 10 største idretter samt 4 andre idretter som også er større enn skøyte-forbundet, som det er plass til, og som ønsker seg inn i idrettsparken i tillegg til skøytehallen, men som kanskje stenges ute av en idrett som bare er Norges 28. største idrett, og som ikke greide trekke mer enn par-tre hundre tilskuere til NM hurtigløp på Frogner i 2011.

Interessegruppen fremmer derfor et fjerde alternativ:

Alternativ 4 som legger de store hallene og et svømmeanlegg under bakken slik at overflatebygg ikke tar mer plass enn dagens gressvoll, og slik at det fortsatt blir plass på stadionflaten til et næranlegg for friidrett som kan brukes av skoler i området. Anlegget vil da ha plass til flerbruks svømmeanlegg som også vil kunne brukes til svømme og stupestevner, flerbrukshall for ballidretter, ishall, turnhall, kampsportanlegg, dansesaler, klatreanlegg og innendørs og utendørs tilbud for friidrett. I tillegg er det også lagt inn scene i flerbrukshallen, og man kan tenke seg at mingleområder kan brukes til bibliotekjenester og fungere som sosiale møteplasser.

Anlegget vil ha som mål å fremme folkehelse og breddeidrett, samt gi et best mulig, etterspørseltilpasset og variert tilbud til de 50.000 som bor i nærområdet.

Byrådsavdeling for byutvikling har bedt om at "interessegruppens alternativ 4" klargjøres for behandling i bystyret sammen med alternativ 1 og 2, og Plan- og Bygningsetaten har i den anledning bedt interessegruppens om å gjennomføre en tillegghøring etter forskrift om konsekvensutredning § 11.

Svar på høringen er levert i eget vedlegg.

7. EKSISTERENDE FORHOLD

7.1 Lokalisering og bruk

Planområdet er på 28,44 daa og er en del av gnr/bnr 212/377, som eies av Oslo kommune. Området omfatter Frogner stadion som ligger i Frognerparkens nordøstlige hjørne og grenser til Middelthuns gate i nord, Kirkeveien i øst, Frognerparken tennisanlegg i syd, samt ”Gratishaugen” og Frognerbadet mot vest.

Selve stadion består etter ombyggingen som ble fullført i 2010 av en utendørs kunstfrossen bane for hurtigløp og bandy med kunstgressdekke for sommerbruk, nytt lyd- og lysanlegg, rehabilitert gardrobeanlegg, ny driftsanlegg som tilbygg i vestre del av buen og nytt inngangs- og servicebygg mot Middelthuns gate. Anlegg avsluttes av en gressvoll mot Middelthuns gate, Kirkeveien og parkeringsplassen sør for anlegget. Anlegget har en publikumskapasitet på ca 800 tilskuere. Denne situasjonen er kalt alt. 0 i konsekvensutredningen.

Frogner stadion ble åpnet i 1901. Banen lå opprinnelig parallelt med Kirkeveien, og fikk sin nåværende plassering i 1914. Stadions klubblokale, som opprinnelig lå langs banens sydlige langside, omtrent der det nå foreslås inngang til hallene i alternativ 1 og 2, ble ødelagt i brann i 1948. Dagens servicebygg, ”Buen” i nordre sving, ble oppført som klubblokale på 50-tallet med garderober og tribuner mot stadion. Dagens voller med gress og trær ble anlagt i -95, og erstattet tribuneanlegg som tidligere gikk rundt banen.

Fram til utbruddet av andre verdenskrig ble det arrangert en rekke internasjonale hurtigløpsmesterskap her. Det ble også satt mange verdensrekorder. Etter 2 verdenskrig overtok Bislett denne rollen. Fram til 1990-tallet var det likevel stor hurtigløpsaktivitet, med både senior- og junior-NM og de årlige Oscarløpene. De seneste årene har ikke banen vært islagt for 400-metersbane. Banen var hjemmebane for Sonja Henie, og hun tok sitt første VM-gull her i 1927.

Frogner stadion har også vært arena for landskamper i fotball og bandy, samt for cupfinaler i fotball og internasjonale friidrettstevner. I dag brukes banen som treningsbane og til amatørstevner primært for skøyter, bandy og fotball, men **først og fremst er banen mye brukt for mosjonistidretter og i forbindelse med friidrettsdager for skoler.** Det er derfor uheldig om friidrett skal bli borte fra banen.

7.2 Planområdet og forholdet til tiliggende arealer

(basert på tekst utarbeidet av Spor Arkitekter as)

Natur- og ressursgrunnlaget

Det er ikke registrert forhold av betydning for temaet.

Landskap

Frogner stadion oppfattes normalt som del av Frognerparken og ligger i parkens nordøstlige hjørne. Langs parkens avgrensning mot Middelthuns gate i nord og Kirkeveien i øst er det anlagt en allé med trær, som er viktig i forhold til oppfattelsen av Frognerparkens avgrensning i dette området. Stadionanlegget oppfattes å henge sammen med tennisanlegget og Frognerbadet, og utgjør med sin beliggenhet øst for Frognerdammen en selvstendig enhet atskilt fra resten av parken og Vigelandsanlegget. Høydedraget ”Gratishaugen” mot vest er med på å avgrense Frogner stadion og tennisanlegget fra den monumentale delen av parklandskapet. ”Gratishaugen” er bevokst med tett vegetasjon/trær og er et viktig landskapselement i parkens ellers flate parkområde.

Rundt ca 2/3 del av idrettsbanen er det i nyere tid anlagt en voll av jordmasser i en høyde på ca 2 m over banedekket. Jordvullen er bratt og lite egnet som ”naturlig tribune”. På toppen av vollen er det plantet en rekke med kirsebærtrær.

Undergrunnskart for Oslo viser at området består av fyllinger, marine sedimenter med fast tørrskorpeleire og dels bløt leire. Dybden til fjell varierer sterkt. Det er fjell i dagen syd vest for banen, ved "Gratishaugen", og ca. 23 m til fjell øst på banen, mot Kirkeveien. Fjellet framstår som knudrete og bratt, slik at dybden kan variere sterkt innenfor et lite område.

Verneinteresser

Bystyret gikk allerede i 1993 inn for at det skulle fremmes fredningssak for Frognerparken. Bystyret i Oslo kommune uttalte seg positivt til forslaget i sin uttalelse i januar 2009. Bystyret uttalte imidlertid videre at "Oslo kommune er opptatt av at fredningen gir rom for at idrettsanleggene kan utvikles. Kommunen forstår fredningen slik at normalutvikling skal kunne finne sted innenfor parkens tålegrense for anleggene som omfattes av kml § 15 og videre at det for Frogner stadion og Frognerbadets driftsanleggs vedkommende kan iverksettes ethvert tiltak så fremt tiltaket ikke motvirker formålet med fredningen".

Riksantikvaren fattet fredningsvedtak i februar 2009.

Fredningen omfatter parken med Vigelandsanlegget. Størstedelen er fredet etter Kulturminnelovens § 15, mens en mindre del som omfatter Frogner stadion og en mindre del av Frognerbadet ble foreslått fredet etter kulturminnelovens § 19 som omhandler fredning av området rundt et fredet kulturminne.

Avgrensning av fredningsområder

(ill. Spor Arkitekter as)

Bebyggelsen som foreslås ligger innenfor området med fredning etter § 19, men tangerer grensen mot sør.

Områdene fredet etter §19 med sine bygninger og installasjoner tilkjennevis ikke kulturminneverdi på nasjonalt nivå, men alle tiltak som vil virke uheldig inn på det øvrige av Frognerparken samt Vigelandsanlegget kan stanses eller forbys med hjemmel i kulturminneloven.

I bestemmelsene er dette formulert slik:

Innenfor det fredede området må det ikke settes i verk tiltak eller bruksendringer som kan forandre områdets karakter av friområde, henholdsvis anlegg under åpen himmel, sett i sammenheng med området fredet etter § 15, eller på annen måte motvirke formålet med fredningen. Dette gjelder bebyggelse, anlegg og utvidelse av vei eller parkeringsplass, oppsetting av gjerder, endring av beplantning eller beleg, planering, utfylling og andre landskapsinngrep

Det er ikke kjent verneverdige forhold ut over det som tas opp i fredningssaken.

Miljøfaglige forhold

Stadion ligger åpent og fritt. Høyere bebyggelse ligger i god avstand mot nord og øst. Høyere liggende vegetasjon er lokalisert sydvest for planområdet. Planområdet har gode sol- og lysforhold.

I forbindelse med byggearbeidene i 2009 er det utført miljøtekniske grunnundersøkelser, og det er utarbeidet en miljøteknisk rapport og tiltaksplan. Analyseresultatene viser at fyllmassene i området er i hovedsak moderat forurenset av tungmetaller og PAH.

Området er noe utsatt for luftforurensning fra veitrafikk. I følge Helse- og velferdsetaten bidrar også vedfyring til luftforurensning i området. Området har også støy fra veitrafikk. Vollen rundt stadion er med å redusere støy mellom stadion og omkringliggende gater og bebyggelse. Det er ikke kjent at området er eksponert for radon.

Trafikkforhold

Hovedatkomst for gående og syklende til stadion er fra Middelthuns gate, kjøreatkomst skjer hovedsakelig fra atkomstvei og parkeringsplass syd for stadion. Stadion er knyttet til Frognerparkens gangveinett i sør og vest. Kirkeveien og Middelthuns gate har sykkelfelt i begge retninger.

Kirkeveien har årsdøgntrafikk (ÅDT) på ca 17.000 kjt/døgn forbi Frogner stadion. I ettermiddagsrush er det sammenhengende kø i retning Majorstukrysset, mens det for øvrig er god trafikkavvikling. Fartsgrensen i Middelthuns gate er 40 km/t. Trafikktall fra Oslo kommune viser at Middelthuns gate har ÅDT på ca 9.000 kjt/døgn. Kryssene Middelthuns gate / Kirkeveien og Middelthuns gate / Essendrops gate er lysregulert og med fotgjengerfelt.

På sørsiden av Frogner stadion, mot tennisbanene, er det 47 offentlige og åtte reserverte parkeringsplasser i tillegg til 4 plasser reservert for handikappede. Nordvest for Frogner stadion, ved Frognerbadet, er det 181 avgiftsbelagte p-plasser og 3 handikaplasser.

Det er avgiftsbelagt skråparkering og langsgående parkering på nordøstsiden av Middelthuns gate mellom Kirkeveien og Essendrops gate. I parkeringshuset under Colosseum park er det korttids parkeringsplasser i tillegg til p-plasser som er utleid på langtidskontrakter.

I forbindelse med ombygging av stadion ble det etablert ca 80 plasser langs Middelthuns gate. Ved tennisanleggets kiosk er det etablert en bysykkelstasjon.

Risiko- og sårbarhet

ROS-analyser er utarbeidet.

I kuldeanlegget for kunstis benyttes ammoniakk som representerer potensiell helsefare ved utslipp. Videre har kuldeanlegget kjøletårn som representerer potensiell fare spredning av bl.a. legionellasmitte. For begge disse forholdene foreligger egne ROS-analyser.

I en supplerende analyse vurderes følgende risikofaktorer: atkomst og angrepsveier ifb. med brann, legionellafare knyttet til svømmebassenger og dusjanlegg, forurenset grunn samt risiko for ulykker med gående og syklende. Dette er pr dags dato ikke ferdig utredet for alternativ 4.

Sosial infrastruktur

Frogner stadion ligger 300-400 m fra Majorstuen som er Norges tredje største kollektivknutepunkt målt i antall av- og påstigende passasjerer, og har buss, trikk og t-bane. Kirkeveien har egen trasé for trikk, og like øst for krysset med Middelthuns gate ligger holdeplassen Frogner stadion med trikk og buss.

Planområdet ligger i gangavstand til en rekke offentlige og private servicetilbud, Majorstuen barne- og ungdomsskole, Skøyen skole og barnehager.

Teknisk infrastruktur

Det går private hovedledninger for vann- og avløp innenfor planområdet.

Hafslund nett har kabler liggende i Kirkeveien og Middelthuns gate, gjennom parkeringsanlegg syd for idrettsplassen forbi Grøtshaugen og vest for serviceanlegget. Det er etablert ny innendørs nettstasjon i eksisterende bebyggelse.

Tiltaket ligger innenfor konsesjonsområde for fjernvarme. Fjernvarme er ført fram til varmesentral i eksisterende bebyggelse.

Estetikk og byggeskikk

Eksisterende bebyggelse tilknyttet stadion er ”lavmelt” og underordner seg eksisterende parklandskap.

Serviceanlegget, ”buen” i nordre sving, er i utgangspunktet fra -50 tallet og har et enkelt funksjonalistisk formspråk i tre og pusset mur/betong. Bygget er på mange måter typisk for 40- og 50-tallets idrettsanlegg i Oslo. Mur og betongflater er holdt i grå og gule farger. Kledning i tre er mørk brun. Bygget er i to etasjer, med en mindre del i tre (Skøytemuseet). Tilbyggene fra 2009 i vest og øst er utformet med tanke på at tilbyggene skal innordne seg harmonisk i forhold til eksisterende bebyggelse med helhetlig uttrykk, materialbruk og formspråk.

Idrettsbanen ligger noe lavere enn Middelthuns gate. I området langs Middelthuns gate til krysset Middelthuns gate/Kirkeveien kan man se over vollen inn mot stadion og idrettsbanen samt Frognerparkens bakenforliggende frodige vegetasjon.

Kirkeveien faller svakt mot syd forbi stadion og ned mot Frogner plass. Atkomstvei og tennisanlegg ligger henholdsvis 3 - 4 m lavere enn idrettsbanen. Høyde på vollen mot Kirkeveien og tennisanlegget øker gradvis pga høydeforskjellen mellom idrettsbane og vei. Dette gjør at innsyn til stadion og Frognerparkens bakenforliggende vegetasjon fra krysset Kirkeveien/ Middelthuns gate og sydover, mot Professor Dahls gate, gradvis begrenses.

Nabobebyggelsen på motsatt side av Middelthuns gate er på 5 – 8 (9) etasjer, med gesims- og mønehøyde opp mot 20 og 23 m fra terrengnivå. På motsatt side av Kirkeveien er bebyggelsen i 3- 4 etasjer, med gesims- og mønehøyde opp mot 12 m og 18 m fra terrengnivå. Bebyggelsen langs Middelthuns gate er i hovedsak fra 1980 - 90-tallet, med tidstypisk formspråk og detaljer. Fra hjørnet Kirkeveien/ Middelthuns gate og sydover er bebyggelsen i hovedsak noe eldre med et enkelt funksjonalistisk formspråk i tegl/ pusset tegl.

Stedsutvikling

Oslo kommune har, i forslag til kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009-2012, satt følgende felles målsetning i arbeid med friluftsliv og idrett i kommunen: *"Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å utøve friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet med tanke på positive opplevelser og helsegevinst."*

Videre opplyses følgende i planen: *"Den generelle befolkningsveksten i Oslo og elevtallet i Oslos kommunale grunnskoler forventes å øke mest i sentrum av byen. Dette er også et av de områdene i Oslo med dårligst hallkapasitet i dag, noe som gjør utfordringene spesielt store i denne delen av byen i forhold til idrettshallene i årene som kommer."*

"Mål: Sørge for at alle bydeler har minst en idrettspark, der et mangfold av idretts- og treningsaktiviteter utøves i en grønn ramme."

"Fremskrivingen for aldersutviklingen i Oslo viser at aldersgruppen 67-79 år vil ha den største årlige veksten frem mot år 2025, en vekst på i underkant av 3 prosent i året (Oslo-Speilet nr 4, 2007:12). Denne aldersgruppen er også blant de som rapporterer om de største helseproblemene, særlig gjelder dette for kvinner. Forskning viser at fysisk aktivitet har en positiv effekt på eldre mennesker knyttet både til fysiske, mentale og sosiale aspekter."

"Mål: Legge til rette for livslang mulighet til å drive idrett og fysisk aktivitet for alle Oslos innbyggere."

"En konklusjon basert på anleggsoversiktene er at de vestlige og nordvestlige bydeler har svakere dekning når det gjelder bade- og svømmeanlegg enn øvrige bydeler."

"Undersøkelser viser at svømmeferdigheten blant norske barn og unge er dårligere enn tidligere."

"Mål: Tilby badeanlegg med høy estetisk standard, variasjoner og opplevelser."

"Mål: Sørge for at Oslos innbyggere har muligheter for svømming og andre badeaktiviteter gjennom kommunale og private tilbud. Det kommunale engasjementet skal særlig komme barn og unge til gode."

"Med basis i ovenstående behovsanalyse synes det på lengre sikt å kunne være følgende behov for nyanlegg i Oslo:

- *To anlegg med varmtvannbasseng*
- *Flere basseng for små barn, med dybde mindre enn 90 cm*
- *Tre nye flerbruksanlegg til de delene av byen som har størst mangel på badetilbud, dvs. Oslo vest og nord/vest og Stovner/Rommen. Med "flerbruksanlegg" menes bad med flere basseng (trenings/mosjonsbasseng, varmtvannsbasseng og småbarnsbasseng/plaskebasseng)*
- *Et fullverdig konkurranseanlegg iht. Norge svømmeforbunds kravspesifikasjon – et anlegg bygget for internasjonale konkurranser, med internasjonale mål"*

"Blant barn og ungdom (6-25 år), er det henholdsvis gym & turn, dans og klatring som øker mest i popularitet fra 2006 til 2007 (etter medlemskap). Bandy, fotball og svømming går mest tilbake for samme aldersgruppe" (Anm. Både turn- og svømmeklubber i Oslo vest må avvise mange som følge av mangel på anlegg, og tallene for svømming påvirkes av at Tøyenbadet ble stengt for rehabilitering 01.04.2007.)

"Små idretters behov: Et aktivitetshus for dans, klatring og andre aktiviteter som for eksempel bryting og kampsport ville oppfylle både et behov for anlegg for små idretter samtidig som det kunne fungere som et sosialt knutepunkt."

"I en by med en rekke storbyutfordringer er det behov for å se på aktiviteten som en arena for sosial læring, integrering og kommunikasjon på tvers av sosialeskillelinjer. Anlegg som legger til rette for slik mangfoldig fysisk aktivitet på tvers av aldersgrupper, prestasjons- og aktivitetsnivå og kulturelle skillelinjer kan kalles

kombinasjonsanlegg.25 I tillegg til å tilrettelegge for fysisk aktivitet, kan slike anlegg også tenkes å romme andre kulturtilbud som for eksempel musikk og teater, samt gi muligheter for å treffes for å spise i forbindelse med aktiviteten. Tanken bak et slikt anlegg er at lokalmiljøet trenger sosiale møteplasser der størst mulig andel av lokalbefolkningen finner et tilbud de kan engasjere seg i. Slike kombinasjonsanlegg er viktige i en folkehelsesammenheng, da de tilrettelegger for aktivitet for et bredere lag av befolkningen sammenliknet med nåværende idrettsanlegg – og stimulerer både det fysiske, mentale og sosiale aspektet ved folks helse. Norges Friidrettsforbunds satsing på ”Friplassen” er et konsept innenfor tankegangen om kombinasjonsanlegg. Anlegget skal tilrettelegge for friidrett, gym og turn, samt ballspill og klatreaktivitet, og skal kunne brukes til både organisert og uorganisert aktivitet.”

I planforslaget er hallsituasjonen i Oslo bydeler sammenlignet. Sammenligningen synliggjør forholdsvis store geografiske forskjeller der Frogner bydel ligger blant de dårligst stilte med 47 000 innbyggere pr. hall (og denne er lokalisert på Bygdøy, i regi av en stiftelse.). Til sammenligning ligger Søndre Nordstrand blant de best stilte med 4900 innbyggere pr. hall. Innenfor Frogner bydel er det ingen offentlige idrettshaller.

For svømming er situasjonen enda verre. Med unntak av Sogn Bad som sannsynligvis skal legges ned, så er det ingen større offentlige helårs svømmeanlegg i Oslo Vest. Det er håp om å få et 25-meterbasseng på Røa, men dette vil ikke ha kapasitet til mer enn å betjene nærmiljøet og skolene i Røa-området.

Prognoser satt opp i høringsutkastet viser at det forventes størst befolkningsvekst i Oslos sentrale bydeler fram mot år 2020. Frogner bydel er imidlertid blant de bydeler i Oslo man totalt sett forventer minst vekst i tiden fram mot år 2020 (9 %). Til sammenligning forventes det størst befolkningsvekst i Gamle Oslo, tilsvarende 38 %. Når imidlertid informasjonen over tilsier en vridning i befolkningssammensetning som gir en økning i antall eldre over 67 år på ca. 26 %, så må dette gå inn i vurderingene av hvilke aktivitetstilbud kommunen bør legge opp til. Svømming, dans og vekttrening kan i den sammenheng være gode satsingsområder.

Stadion har tidligere vært brukt av mosjonister som har ønsket å løpe, og det er ønskelig om den smale stripen rundt kunstgressbanen kan tilrettelegges for løping.

Barns interesser

Stadion benyttes av barn og unge i nærmiljø og andre i forbindelse med skole, uorganisert og organisert idrett.. På sommertid er det hovedsakelig ballidrett som drives på banen. På vinteren er skøyteis med tilrettelegging for hurtigløp og bandy. Banestørrelser tilfredstiller alle konkurransekrav for skøyteidrett, fotball og amerikansk fotball..

Området som var satt av til friidrett er blitt asfaltert, og dersom ishallen bygges i overflaten vil dette området forsvinne. Dette friidrettsområdet brukes av skolene og dersom man kan tilrettelegge for mulighet til igjen å løpe 3000 og 5000 meter på banen, så hadde dette vært ønskelig.

Universell utforming

Idrettsbanen er lett tilgjengelig fra Middelthuns gate. Servicebygget har universell tilgjengelighet.

Juridiske forhold

Ingen kjente forhold

Interessemotsetninger

Det ligger interesse motsetninger i forholdet mellom Byantikvarens fredningsforslag for Frognerparken og planlagte to idrettshaller på Frogner stadion i alternativ 1 og 2, men det er ingen kjente interesse motsetninger i forholdet til Byantikvaren for alternativ 4.

8. PLANSTATUS

8.1 Overordnede føringer og gjeldende planstatus

(basert på tekst utarbeidet av Spor Arkitekter as)

Rikspolitiske bestemmelser eller retningslinjer

Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging: Det er et mål å utvikle arealbruk og transport slik at de fremmer samfunnsøkonomiske effektiv ressursutnyttelse, med miljømessig gode løsninger, trygge lokalsamfunn og bomiljø, god trafikksikkerhet og effektiv trafikkavvikling. Det skal legges til grunn et langsiktig, bærekraftig perspektiv i planleggingen. Transportbehovet skal søkes begrenset. Det skal legges til rette for mest mulig miljøvennlig transport. Det er ønskelig med økt konsentrasjon av utbyggingen i byggesonene, og å bevare estetiske kvaliteter i bebygde områder.

Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen: Arealer og anlegg som skal brukes av barn og unge skal være sikret mot forurensning, støy, trafikkfare og annen helsefare. I nærmiljøet skal det finnes arealer hvor barn kan utfolde seg og skape sitt eget lekemiljø. Dette forutsetter blant annet at de er store nok og egnet for lek og opphold, gir mulighet for ulike typer lek på ulike årstider, kan brukes av ulike aldersgrupper og gir muligheter for samhandling mellom barn, unge og voksne. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. (**Bemerkning: Interessegruppen kan ikke se at dette er gjort i planforslaget for alternativ 1 og 2 når det gjelder friidrettsområdet på Frogner stadion, men antar retningslinjen bare kommer til anvendelse dersom løping, hopping og kasting kommer under definisjonen for lek.**)

Fredning av Frognerparken. Riksantikvaren fattet fredningsvedtak i februar 2009. Se omtale under Verneinteresser i kapittel 3.

Gjeldende overordnede planer

Kommuneplan 2008, Oslo mot 2025, vedtatt av bystyret 11.06 2008 (sak 213), er kommunens overordnede strategiske styringsdokument for den videre utviklingen i byen. I målsetningsdelen heter det bl.a. at det må tilrettelegges for at byens befolkning lett kan utøve ulike former for idrett og fysisk aktivitet i sitt nærmiljø. Dette gjelder særlig ved utbygging av nye boområder, utvidelser eller fortetting av eksisterende boområder.

Videre er universell utforming framhevet som et mål: bygninger, transportmidler, omgivelser og lignende skal utformes slik at de kan brukes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig, uten behov for spesiell tilpasning, dvs. etter prinsippene for universell utforming.

Det sies også at Oslo kommune har fokus på å modernisere og oppgradere idrettsanleggene i tråd med utviklingen innen de ulike idrettsgrener. Frogner stadion nevnes spesielt: Frogner Stadion skal oppgraderes med heldekkende kunstgress og kunstisflate, utbedring og utbygging av eksisterende bygninger inklusivt nye garderobes og nytt skøytemuseum. Det er også planer for flerbrukshall og ishall. Parkeringsanlegg under bakken vurderes også.

Kommunedelplan for indre Oslo, vedtatt 03.12.1998: Frognerparken, inkludert Frogner stadion, er markert som park/rekreasjonsareal. Frognerparken er viktig for mangesidig sport og rekreasjon, kulturbærer og har betydelig økologisk betydning på grunn av sin størrelse.

Kommunedelplan for grøntstruktur i byggesonen, vedtatt 15.12.1993, er en prinsipplan for den overordnede grøntstruktur innenfor byggesonen. Planen foreslår bindende arealbruk for enkelte områder for grøntstrukturen. Frognerparken er ikke et slikt område. For enkelte områder foreslås veiledende retningslinjer. Planens overordnede mål er å bevare Oslos særpreg som byen mellom åsene, sikre behovet for rekreasjonsarealer på overordnet nivå, synliggjøre og bevare Oslos viktige landskapstrekk, sikre viktige økologiske verdier og bevare viktige elementer i grøntstrukturen. Frognerparken er avmerket som bypark, men området omkring Frogner stadion er merket som idrettspark.

Byøkologisk program 2002-2014: Bilens andel av transportarbeid skal søkes redusert. Veksten i transportetterspørselen bør dekkes ved økt bruk av kollektive transportmidler. Flest mulig reiser bør skje til fots eller sykkel. For å øke trivselen i byrommene i indre by og bedre framkommelighet for fotgjengere, syklist og kollektivtransport bør biltrafikken og antall parkeringsplasser søkes redusert. Oslo skal tilrettelegge for økt friluftsliv, mosjon og naturopplevelser. Regulerte friområder og andre viktige natur- og rekreasjonsområder i byggesonen skal beholdes.

Parkeringsnorm for næring, vedtatt 17.03.04: Begrepet næring dekker også offentlig/allmennyttig formål. Frogner stadion ligger innenfor området som defineres som den tette byen. Normen stiller også krav til sykkelparkering. For idrettsanlegg forutsettes det etter normen ingen biloppstillingsplasser. Det skal etableres minst 2 sykkelparkeringsplasser pr. 10 tilskuere til idrettsanlegg. Minst 50 % av sykkeloppstillingsplassene skal ha overbygg. Museum er ikke nevnt i parkeringsnormen for næring.

Kommunedelplan for torg og møteplasser, vedtatt 22.04.09. Planen er temaplan for allment tilgjengelig uterom i Oslos byggesone, med unntak av sentrumsområdet. Plankart og tilhørende bestemmelser er bindende og gjelder som supplement til tidligere vedtatte kommunedelplaner og reguleringsplaner. Det finnes veiledende retningslinjer. Frognerparken inkludert Frogner stadion er markert som ”Annen overordnet møteplass”. Bestemmelsene til planen sier blant annet at torg og møteplassers funksjon som allment tilgjengelig møtested skal prioriteres og videreføres. Torg og møteplasser skal legges til rette slik at de blir tilgjengelige og anvendelige for alle. Det skal legges til rette for ikke-organisert bruk. I retningslinjene står det blant annet at man som ledd i å frigjøre torg og plasser fra overflateparkering kan vurdere parkering lagt under torg/plass dersom dette samsvarer med kommunes parkeringspolitikk.

Gjeldende regulering

Området er i reguleringsplan S-2255, vedtatt 28.07.77, avsatt til friområde, park. Det foreligger ikke bestemmelser til reguleringen.

Pågående planarbeid

Forslag til Kommunedelplan for byutvikling og bevaring, høringsutkast 20.01.2006. Frognerparken, inkludert Frogner stadion, er vist som et viktig friområde og område under prosess for fredning. Det nærliggende Vigelandsanlegget er vurdert som et historisk kjerneområde, med strenge premisser for supplering av anlegget med nye elementer.

Kommunedelplan for grønnstruktur i byggesonen: Planen er en revidering av gjeldende Grøntplan for Oslo, vedtatt 15.12.1993. I Kommuneplan 2004, vedtatt av bystyret 26.05.2004, er det bedt om en gjennomgang og oppdatering av Grøntplanen fra 1993, med tanke på å sikre turveilenker der disse mangler, og å prioritere overordnede grøntarealer planmessig. Hensikten med planen er å bevare og videreutvikle byens grønnstruktur innenfor byggesonen i en situasjon med sterk befolkningsvekst og fortetting. Planforslaget ble oversendt Byrådet for politisk behandling 30. mars 2010.

Kommunal plan for idrett og friluftsliv 2009 – 2012. I den nye planen har kommunen utarbeidet en felles plan for idrett og friluftsliv for den neste planperioden. Den nye planen heter Kommunal plan for idrett og friluftsliv.

8.2 Mulig utnyttelse i henhold til gjeldende regulering

Ikke fastsatt.

9. MEDVIRKNING

9.1 Tidligere innspill ved kommunalt samråd

(basert på tekst utarbeidet av Spor Arkitekter as)

Kommunalt samråd er et prøveprosjekt der enkelte etater kan gi innspill til forslagstillere i starten av planarbeidet i forbindelse med innsendelse av et planinitiativ. Det er tidligere kommet følgende innspill som kan sees på Plan- og Bygningsetatens sider:

Liste over samrådsinnspill

1. Bydel Frogner	17.04.2007
2. Byantikvaren	Udatert
3. Helse- og velferdsetaten	12.04.2007
4. Vann- og avløpsetaten	16.04.2007
5. Gravferdsetaten	03.04.2007
6. Samferdselsetaten	16.04.2007
7. Undervisningsbygg	12.04.2007
8. Boligbygg Oslo KF	16.05.2007
9. Oslo Sporveier	10.04.2007
10. Hafslund	udatert
11. Trafikketaten (forslagstillere har ikke mottatt skriftlig innspill)	
12. Kultur- og idrettsetaten (forslagstillere har ikke mottatt skriftlig innspill)	
13. Trafikketaten (i planforum)	

Noen relevante utsnitt av tidligere samrådsinnspill

1. Bydel Frogner

Det er viktig at det også bygges innendørshaller **og at utbyggingen ikke hindrer at man i neste omgang kan få et helårs badeanlegg.**

2. Byantikvaren

Det er etter Byantikvarens vurdering mulig å etablere bygningsvolum i en utvidet voll omkring stadion på sørsiden, men uten at det framstår som bygninger, og dermed kommer i konflikt med fredningsforslaget. De foreslåtte hallene synes imidlertid å sprengte forutsetningene i fredningsforslaget. Det underjordiske parkeringsanlegget kan imidlertid være til fordel for både park og idrettsanlegg.

3. Helse- og velferdsetaten

Området er utsatt for luftforurensning. Det er derfor viktig å installere partikkelfiltre i bygg. Utendørs idrettsarealer bør legges tilbaketrasket fra veiene. Det er viktig at planforslaget ikke medfører forverring av luftkvalitet i området. Betraktelig økning av trafikken er uønsket. Planområdet ligger sentralt, og kollektivtrafikk bør benyttes i størst mulig grad. Lavest mulig parkeringsnorm bør legges til grunn. I denne type områder finner man ofte svakt forurensede masser som ikke kan disponeres fritt.

4. Vann- og avløpsetaten

Etaten påpeker at det ligger private hovedledninger innenfor reguleringsområdet. Forholdet til disse må avklares med eier. I henhold til vedtekt til plan- og bygningslovens § 70 tillates ikke bygg plassert nærmere hovedledninger enn 2 m. Byggegrenser må settes slik at tiltak ikke kommer i konflikt med traseene. Utbygger må påregne at det skal utarbeides plan for overvannshåndtering. Takvann, overvann og vann fra tette flater bør i størst mulig grad håndteres lokalt, altså fordrøyes på egen grunn.

9.2 Tidligere kunngjøringsinnspill og uttalelser til planprogram

(basert på tekst utarbeidet av Spor Arkitekter as)

Innkommne kunngjøringsinnspill og uttalelser er opplistet og kan ses på Plan- og Bygningsetatens sider

Liste over kunngjøringsinnspill

1. Bydel Frogner	28.09.2007
2. Bydel Grünerløkka	11.10.2007
3. Bydel Ullern	20.10.2007
4. Byantikvaren	17.10.2007
5. Friluftsetaten	16.10.2007
6. Samferdselsetaten	24.10.2007
7. Trafikketaten	17.10.2007
8. Helse- og velferdsetaten	11.10.2007
9. Eiendoms- og byfornyelsesetaten	udatert
10. Vann- og avløpsetaten	10.09.2007
11. Renovasjonsetaten	10.10.2007
12. Brann- og redningsetaten	25.10.2007
13. Hafslund Nett AS	07.09.2007
14. Viken Fjernvarme	14.09.2007
15. Oslo sporveier	25.09.2007
16. Statens vegvesen	19.10.2007
17. Oslo idrettskrets	15.10.2007
18. Norges handikapforbund	16.10.2007
19. Go Dai Judo Club	20.09.2007
20. Selvaag Forvaltning AS	udatert (mottatt i april 2008)
21. Sameiet Kirkeveien 40 v/ Adv.firmaet Røer ANS	11.04.2008

Relevante utsnitt fra tidligere sammendrag av kunngjøringsinnspill

3. Bydel Ullern

Byutviklings- og samferdselskomiteen i bydelen anbefaler det framlagte planprogrammet, men anbefaler at stadion ikke dreies, **at innendørs badeanlegg innreguleres for senere etablering, at stadionanleggets profil mot Frognerparken opprettholdes** og at grøntarealene mot Kirkeveien opprettholdes.

4. Byantikvaren

Haller kan godtas innenfor denne bestemmelsen så fremt de framstår som en ”fortsettelse” av vollen som omgir stadion på sydsiden mot tennisbanene og evt. senkes ned slik at de ikke framstår som bygninger. Mulighetsstudiens hall-løsninger i alt. 2A synes ikke å tilfredsstillende dette kravet. Dette gjelder særlig ishallen. ”Gratishaugen” mot Frognerbadet må ikke beskjæres mer.

5. Friluftsetaten

Det bør belyses om tiltaket vil redusere allmennhetens tilgang til friområder. Eventuelt må erstatningsarealer vurderes.

8. Helse- og velferdsetaten

For luftforurensningen vil det være positivt å begrense trafikken i området gjennom begrenning av antall parkeringsplasser.

10. Vann- og avløpsetaten

Det opplyses at kun private ledninger berøres av tiltaket. Av vedlagte kart framgår at ”private” (i dette tilfelle kommunale) berøres i stor grad. Det må påregnes at overvann må håndteres lokalt.

12. Brann- og redningsetaten

Etaten påpeker at det må tas hensyn til tilgjengelighet for mannskap og slokkemateriell og tilgang på slokkevann. Det pekes videre spesielt på at brannsikkerhet i store innelukkede parkeringsanlegg krever spesielle hensyn og tiltak og at plassering av anlegg for ammoniakk (eksplosjonsfare) avklares tidlig i prosjektet.

17. Oslo idrettskrets

Saken har vært lagt fram for Idrettsrådet som gir sin tilslutning til at alternativ 2A utredes.

Konsekvensutredningen bør vise hvilke behov osloidretten har for treningsfasiliteter og se dette opp mot befolkningsutvikling og tilstrømning til organisert idrett.

(Merknad fra Spor as (forslagsstiller alternativ 1 og 2): Idrettsrådet ber om at konsekvensutredningen skal vise hvor store behov Osloidretten har og se dette i forhold til befolkningsutvikling. Forslagsstiller viser til at bystyrevedtaket som ligger til grunn for igangsetting av planarbeidet nettopp har bakgrunn i idrettens behov. Det synes derfor ikke nødvendig å utrede behovet på et overordnet nivå som beskrevet i merknaden.)

19. Go Dai Judo Club

Klubben ber om at det innarbeides en kampsportsal med tilhørende garderober i anlegget. Foreløpig anslås det at det kreves en sal på 30x15 m med 3,5 m takhøyde. **Konkret forelås anlegget plassert under tribunene for stadion.** Det vises til at det er stort behov for et slikt anlegg og det anslås at det vil kunne få ca 500 brukere, noe som hevdes vil være nok for finansiering av anlegget i tillegg til ”diverse tilskudd”.

21. Sameiet Kirkeveien 40 v/ Adv.firmaet Røer ANS

Sameiet slutter seg til anbefalingen rundt valgt alternativ. Parkeringsanlegg anses som helt nødvendig. Bygningsmassen ”graves ned” slik at den ikke blir høyere enn dagens. Sameiet slutter seg for øvrig til uttalelse fra Frognerparkens venner mht. parkeringssituasjonen og bygningsmassens høyde.

Forslagsstillerens kommentarer til kunngjøringsinnspill

9.3 Uttalelser innhentet etter kunngjøringsperioden

(basert på tekst utarbeidet av Spor Arkitekter as)

Liste over uttalelser

1. Eiendoms- og byfornyelsesetaten	27.05.08
2. Ruter	11.09.08
3. Byantikvaren	19.10.09

Relevante utsnitt fra sammendrag av uttalelser

1 Eiendoms- og byfornyelsesetaten

Etaten opplyser at Oslo kommune er eier av fjellanlegget og at anlegget skal tilbakeleveres fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap til Oslo kommune. Tidspunkt for tilbakelevering er ikke avklart, heller ikke framtidig bruk. ... Det antydes også at Friluftsetaten kan ha bruk for anlegget, eller at det kan være en mulighet for at anlegget kan utnyttes i forbindelse med Frogner stadion.

2 Ruter

Ruter har tidligere bedt om at det i forbindelse med planarbeidet blir utarbeidet en sikkerhetsanalyse etter Jernbaneloven. Etter å ha blitt forelagt oppdatert informasjon om anleggets omfang, er dette kravet frafalt.

9.4 Kort oppsummering av svarene på høringen med frist 15.2.2011

Pådrivergruppen med Oslo skøyteklubb, Frigg Bandy, Skøytemuseet, samt leder og nestleder i bydel Frogner er sterkt negative til svømme/fleridrettsanlegg på Frogner, og mener at forslaget bør avvises, da det ikke er realistisk og bare vil forsinke skøytehallen.

Idrettsetaten ved prosjektansvarlig for utbyggingen av frogner stadion påpeker at forslaget ikke er komplett, og derfor bør oppfattes som en bemerkning til planforslaget fra idrettsetaten, eventuelt som en registrert forhåndsuttalelse.

Byantikvaren og Friluftsetaten er positive til at alternativ 4 ikke er høyere enn dagens gressvoll, mens Friluftsetaten også mener alternativ 4 er bedre landskapstilpasset enn alternativ 1 og 2, er bedre tilpasset behovene for idrett i området, og at alternativ 4 i motsetning til alternativ 1 og 2 ikke krever erstatningsarealer for tapte friområder.

Ullern bydel, som grenser mot Frognerparken, ønsker innregulert svømmeanlegg, og at man beholder dagens stadionprofil mot Frognerparken.

ISU St.Hanshaugen ønsker svømme/fleridrettsanlegg, pga.manglende utbyggingsmuligheter i egen bydel.

Undervisningsbygg er positive til alle prosjekter som øker kapasiteten på haller i Oslo. På grunn av behov for 15.000 nye skoleplasser gjennomgås alle skoler i Oslo med tanke på kapasitetsøkning, og utviklingen på Frogner stadion kan være interessant for en fremtidig utvikling av de nærliggende skolene.

Byantikvaren og Samferdselsetaten har bedt om en grundigere trafikkanalyse, og trafikketaten er bekymret for ytterligere tap av parkeringsplasser i et område der det er mangel på dette.

Beboerne i Kirkeveien 40 er sterkt negative til høyden og størrelsen på hallene i alternativ 1 og 2, og mener alternativ 4 bør velges fordi det beholder dagens profil mot Frognerparken, tillater friidrett på banen, og gir et bredere idrettstilbud til bydelens beboere.

Tjalve mener det fortsatt må være friidrett på Frogner, fordi det er stor interesse blant skoleungdommene i bydelen, og fordi presset på Bislett er så stort at det til tider er uforsvarlig mange på treningene.

Kampsportforbundet, Judoforbundet, Bokseforbundet, Kickboxingforbundet og Bryteforbundet, med sterk vekst og mangel på tilfredsstillende anlegg i indre Oslo Vest, anser Frogner (pga tomtemangel i området) som eneste reelle mulighet innen en rimelig tidshorisonntil å få et kampidrettsanlegg på Oslo Vest.

God Dai Judo Club (46 medlemmer) og judoaktiviteten på den Franske skole i regi av ressurser fra NJJK og Ippon Judoklubb (med ca 50 medlemmer) er i ferd med å vokse ut av de lokalene de nå har til rådighet.

Christiania Taekwon-Do (Østlandets største kampsportklubb med ca 550 medlemmer) ønsker også å komme inn i et fleridrettsanlegg på Frogner/Majorstuen som ligger sentralt i deres rekrutteringsområde, og der de nettopp har mistet tilgang til treningslokaler.

Christiania Svømmeklubb (stiftet 2007) har formelt 108 medlemmer, men ressurser fra klubben har i tillegg også hatt 468 barn på svømmekurs i et 10 meter basseng på Majorstuen. Frogner svømmeklubb (stiftet 2010) vokser også kraftig og begge klubbene har behov for svømmeanlegg.

Uranienborg Turnforening og BUL (friidrettsgruppen) som tidligere har signalisert behov har ikke svart i forbindelse med denne høringen.

10. FORSLAGSSTILLERS BEGRUNNELSE

Planforslaget – alternativ 4- er Interessegruppens oppfølging av bystyrevedtak som redegjort for i kap.13. Det er her forutsatt at planforslaget skal omfatte svømmeanlegg, klatreanlegg, turn basishall, kampsportanlegg, danselokaler, ishall og flerbrukshall.

I tillegg er det iht til planprogrammet utredet tre andre alternativ:

Alternativ 0 som er dagens situasjon

Alternativ 1- som er Spors oppfølging av bystyrevedtak med ishall og flerbrukshall.

Alternativ 2 som omfatter dagens situasjon med ishall

Alternativ 0

Alternativ 0 er identisk med stadion slik det er ferdigstilt i 2010.

(ill. fra Spor Arkitekter as)

Snitt

Alternativ 4

Utformingsmessig er planforslaget en videreføring av mulighetsstudiens alternativ 2a. Men byantikvarens innspill om å legge anlegget mer inn i gressvollen, samt innspillene om svømmeanlegg og kampsportanlegg er tatt hensyn til. I tillegg er det i ettertid gjort en mer omfattende analyse av behovene for idrettsanlegg i området, som viser at

- Uranienborg Turn mangler tilfredsstillende treningslokaler
- Frogner svømmeklubb og Christiania Svømmeklubb har stor mangel på treningsanlegg.
- Oslo Vest har ikke større svømmeanlegg for svømmeopplæring og mosjonssvømming, med unntak av Sogn bad som forventes nedlagt fordi skolen den er knyttet til skal flyttes. Den er mulighet for et 25-meterbasseng på Røa, men dette vil bare ha kapasitet til å betjene befolkningen lokalt i den bydelen.
- Det er behov for større klatreanlegg på Oslo vest.
- Det finnes ikke judo-anlegg i Oslo med permanente kamparealer med internasjonale mål, heller ikke er det andre kampsport-lokaler med internasjonale kampsport-arealer med unntak av de idretter som kan bruke bokseringer eller kan trene direkte på gulvdekket i flerbrukshallene. Fordelingsreglene for halltildeling i Oslo er imidlertid slik utformet at det vesentlig er ballidrettene som tilgodeses på disse arealene, noe som gir mindre tilgjengelighet til disse arealene for kampsport, friidrett, dans og turn.
- Friidrettsklubbene og skolene i området trenger tilgang til friidrettsanlegg, og helst også tilgang på flerbrukshall og innendørs sprintbane vinterstid.

Det er derfor i alternativ 4 også innarbeidet lokaler for disse idrettene, samt at det beholdes et friidrett næranlegg på selve banen.. Dagens tenniskarderober foreslås lagt inn sammen med garderobene i det nye anlegget.

Interessegruppen ønsker en mest mulig effektiv utnyttelse av tomten, da det ikke finnes nok tilgjengelige tomter til at hver idrett kan få en tomt hver, og med tomteprisene i indre by regner vi med at en samlokalisering vil kunne spare kommunen for anslagsvis 600 mill.kr. i forhold til kjøp av andre tomter for bygging av disse anleggene, hvis det bare legges ishall og flerbrukshall på Frogner tomten..

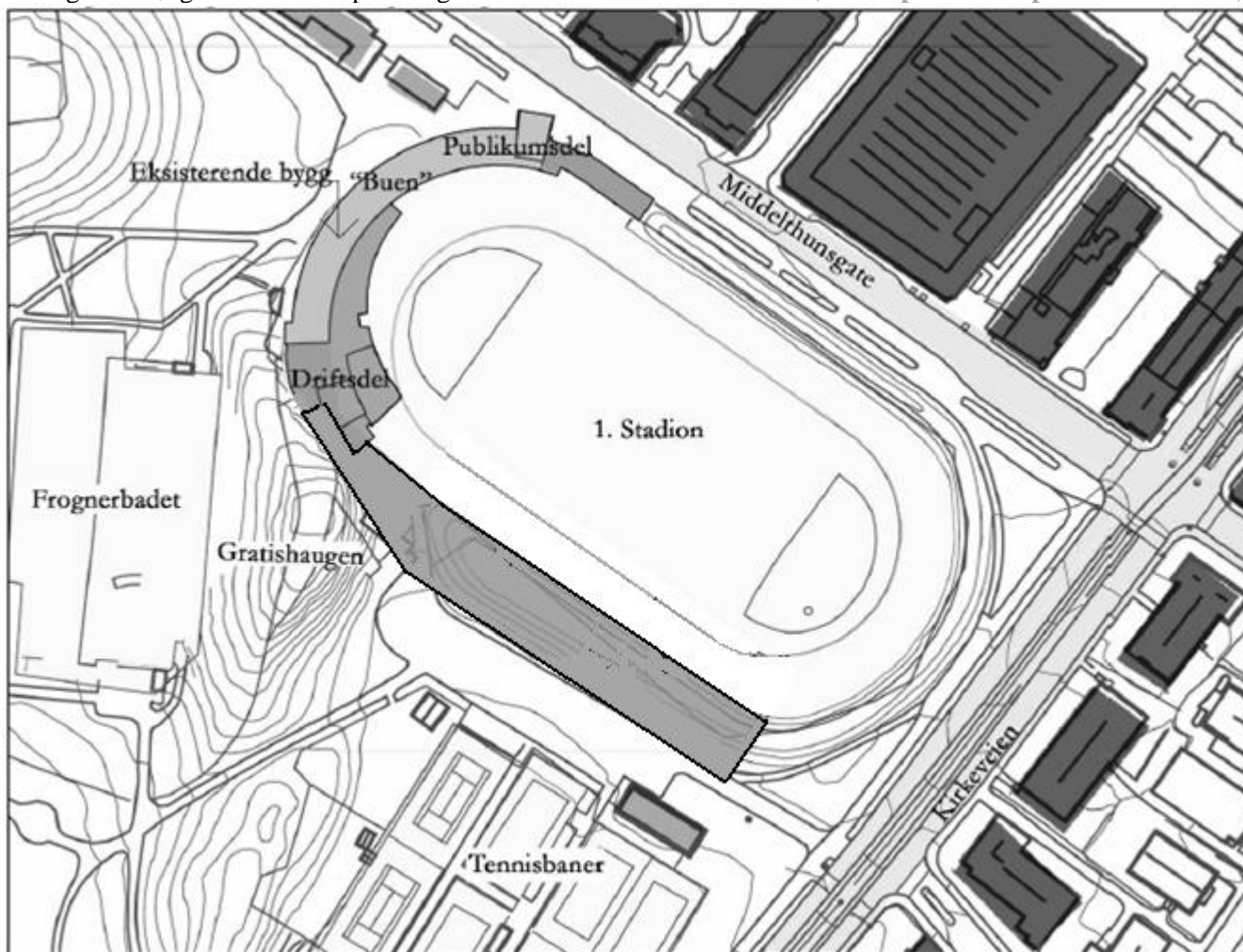
Areal- og plassbehov i overflaten er mye mindre for alternativ 4, med bredde på ca 20 meter (mot ca.35 meter i alternativ 1 og 2) og høyde på ca 5,5 meter (mot ca.11 meter i alternativ 1 og 2).

Det er i situasjonsplanen satt av noe større bredde, Ved videre bearbeiding av alternativ 4 vil det være nødvendig med ytterligere utredning av behov for og utforming av brann og rømningsveier. Dersom interessegruppen greier å finansiere kostnadene, er det en av de områder som arkitektkontoret Snøhetta kommer til å utrede i perioden frem til 1.3.2011.

I likhet med alternativ 1 og 2 medfører dette at parkeringsplassen sørvest for stadion berøres i større grad enn tidligere tenkt og at tiltaket vil ha konsekvens for disponeringen av plassen, slik at man vil måtte ta med parkeringsplassen i planområdet, i tillegg til noe areal under dagens eksisterende tennishall, dvs at plangrensen går lenger mot sørvest enn kunngjort.

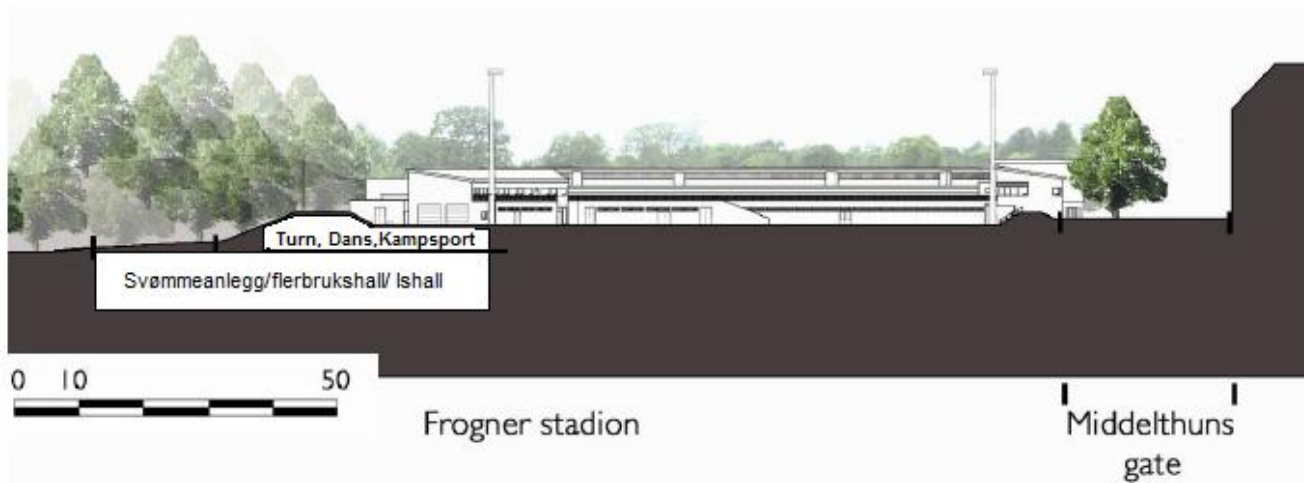
Forslaget har følgende hoveddisponering

(basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

Anlegget i vollen legges vest for og parallelt med stadion og får hovedinngang fra parkeringsplassen ved tennisanlegget. I tråd med vernebestemmelsene og innspillene fra kulturminnevernmyndighetene og

Frognerparkens venner, er bredde og høyde på anlegget tilnærmet det som i dag gjelder for vollen. Dette er gjort mulig ved å legge alle de store hallene under bakken, og bruke lokalene til mindre plasskrevende idretter for å danne inngangspartier og vrangleområder i bakkenivå.

Snitt

(basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

(basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

Hovedform med et buformet ”grønt” tak tekket med sedum samt terrengbehandling er valgt ut fra ønsket om at anlegget skal integreres best mulig i dagens vollformasjon.

I ishallen er det forutsatt en banestørrelse på 28x58 m som er den minste banestørrelse som kan aksepteres for konkurranser på høyt nivå av alle de mest aktuelle idrettene (kunstløp, ishockey og

kortbane). Dette aksepteres også av Kulturdepartementet. Flerbrukshallen utformes iht. Kulturdepartementets krav og veiledninger med femmannsotball og basket som største dimensjonerende bane.

Gulvnivået for svømmehallen, flerbrukshallen og ishallen ligger ca. 13 m lavere enn stadionnivået og ca 9 meter lavere enn parkeringsplassens laveste nivå sørvest for anlegget.

Gulvnivået for kampsporthaller, dansesaler og , flerbrukshallen og ishallen ligger ca. 3 m lavere enn stadionnivået og ca i høyde med parkeringsplassens laveste nivå sørvest for anlegget.

Mellom kampsporthaller og dansesaler i vollen legges et felles inngangsparti med vestibyle og fellesfunksjoner. Bygget tenkes organisert slik at det også er mulig med inngang til øvre nivå fra stadion med tanke på brukere av stadion også skal kunne bruke garderobeanleggene, og at friidrett og isidrettene skal ha lett tilgang mellom teningsarealene inne og ute. Garderober etc. kan også betjene tennisanlegget.

Parkeringsplassen vil bli redusert noe i bredde i midtre del. Dette vil ikke i seg selv ikke redusere parkeringskapasiteten, men det foreslås i illustrasjonsplanen en omdisponering til ensidig parkering for å gi plass til et åpent forareal, sykkelparkering (ca 110 plasser) og gangforbindelser som knytter seg til parkens gangveinett. En slik omdisponering vil ev. halvere parkeringskapasiteten.

ROS-analyser

Det er utarbeidet 3 ROS-analyser som del av planforslaget og konsekvensutredningen

1. Overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse.

Analysen er utarbeidet som et supplement til øvrige analyser. Det pekes i analysen på følgende risikofaktorer og tiltak:

Brann/politi/sivilforsvar. Dette vil bli beskrevet i eget dokument. Det vil være 2-3 trappeganger/rømningsveier mot nord som munner ut ut mot stadion (og som til daglig vil sikre tilgang fra garderobene til stadion), korridor/rømningsvei mot vest (som til vanlig vil være en bred adkomst fra svømmehallgarderobene til bassengene), trappegang/rømningsvei via hovedinngang mot adkomsthall. Atkomst og angrepsveier må utarbeides og forelegges brann- og redningsetaten

Forurenset grunn: I forbindelse med byggesak for fase 1 er det utført miljøtekniske grunnundersøkelser, og det er utarbeidet en miljøteknisk rapport og tiltaksplan. Fyllmassene i området er i hovedsak moderat forurenset av tungmetaller og PAH. Risiko for spredning av forurensninger ved anleggsfasen, samt for eksponering som kan påvirke menneskelig helse både i anleggs og driftsfasen er vurdert.

I driftsfasen må det sikres at barn og voksne ikke kommer i kontakt med forurenset jord. Dette sikres delvis ved etablering av nytt banedekke og bygninger, men i enkelte deler av anlegget må massene overdekkes med ren matjord, fjernes eller sikres med tett dekke.

Risiko for ulykker med gående og syklende: Sikkerhet for gående og syklende er i hovedsak godt ivarettat med dagens løsninger. Som en ytterligere forbedring foreslås at det bør vurderes å etablere fotgjengerfelt, eventuelt med signalregulering, for å tilrettelegge bedre for sikker kryssing av Middelthuns gate.

2. Risiko knyttet til ammoniakkjøleanlegg

ROS-analysen har som formål å gi en bred, overordnet, representativ og beslutningsrelevant framstilling av risiko for menneskers liv og helse (arbeidstakere og tredjeperson), materielle verdier og skade/negativ påvirkning på ytre miljø som følge av drift og vedlikehold av kjøleanlegget. ROSanalysen inngår som en del av grunnlaget for å identifisere behov for risikoreduserende tiltak og videre oppfølging ifm. detaljprosjektering, oppføring, drift og vedlikehold av anlegget.

ROS-analysen omfatter 4 uønskede hendelser. En hendelse befinner seg i gult område, dvs. at risikoreduserende tiltak skal vurderes. Øvrige hendelser befinner seg i grønt område (akseptabel risiko). Det er ikke identifisert hendelser i det røde området.

Ammoniakkanlegget er allerede etablert i alternativ 0, men vil bli utvidet som følge av ishall.

3. Risiko for legionellaspredning

Risikovurderingen er knyttet til kjøletårnet som er oppført i tilknytning til ammoniakkjøleanlegget, samt et internt vannfordelingsnett med dusj og varmtvannsanlegg. Forskrift om miljørettet helsevern krever en risikovurdering av slike anlegg med hensyn til legionella. For plansaken er kun de delene som omhandler risiko knyttet til dusj- og varmtvannsanlegg.

Utredningen viser at det foreligger en akseptabel risiko med hensyn til legionella fra kjøletårn og vannfordelingsnett, men at risikoreduserende tiltak bør vurderes før anleggene tas i bruk. Mulige risikoreduserende tiltak er ivarettatt i planforslaget i form av at kjøletårn er utformet slik at mulighetene for vekst av legionella er redusert og begrenset. Anlegget skal kun benyttes i vinterhalvåret, noe som tilsier at temperaturene i anlegget ikke gir grunnlag for vekst av legionella. Varmtvannsanlegget bør være utformet slik at varmtvannet har tilfredsstillende temperatur for å hindre vekst av legionella. Virksomhetens internkontrollsystem for drift av anlegget må beskrive rutiner for å forebygge og kontrollere anlegget mht. legionella.

Forutsatt at virksomheten etablerer driftsrutiner og tiltak for å forebygge spredning av legionella fra kjøletårn og vannfordelingsnett, vurderes anlegget som tilfredsstillende. Rutiner og tiltak skal dokumenteres i virksomhetens internkontrollsystem etter forskrift om miljørettet helsevern.

Risiko for legionellaspredning for alternativ 4 må utredes ytterligere for svømmeanlegget og garderobeanleggene, selv om kommunens ordinære tiltak og driftsrutiner for tilsvarende anlegg bør være tilstrekkelig for å hindre spredning av legionella.

Temarapport om konsekvenser for kulturmiljø og landskapsbilde.

Rapporten omhandler konsekvenser av reguleringsplanforslaget for kulturmiljø og landskapsbilde i Frognerparken.

Analysen tar utgangspunkt i problemstillinger fra fredningssaken og forhold som er tatt opp i Byantikvarens innspill i reguleringsaken. Analysen legger videre vekt på at stadion, selv om det ligger helt i utkanten, oppfattes som en del av parkområdet. "Gratishaugen" utgjør et naturlig skille mellom stadion/tennisanlegg og den monumentale delen av Frognerparken.

Opplevelsen av parkens monumentale deler og av Vigelandsanlegget vil i liten grad bli påvirket av tiltaket fordi landskapsform, vegetasjon og bebyggelse danner en skjerm mot stadionanlegget.

I parkens nordøstre hjørne vil en utbygging påvirke hvordan parkens grenser og sammenheng oppleves.

Konklusjonene er nærmere omtalt i kap 8

Trafikale vurderinger

Det er utarbeidet et eget notat vedrørende konsekvenser for trafikk og vurdering av eventuelle tiltak. For en typisk dag med normalt aktivitetsnivå vurderes det at nye Frogner stadion i liten grad vil påvirke trafikkbelastningen og etterspørselen etter parkeringsplasser i området.

Det er viktig å ivareta trafiksikkerheten og tilgjengeligheten for kollektivbrukere, gående og

syklende. Ved å etablere gangfelt over Middelthuns gate ved Fabrikkgata nær hovedinngangen til Frogner stadion anses trafikksikkerheten for fotgjengere å være ivaretatt. Evt. signalregulering av gangfelt bør også vurderes.

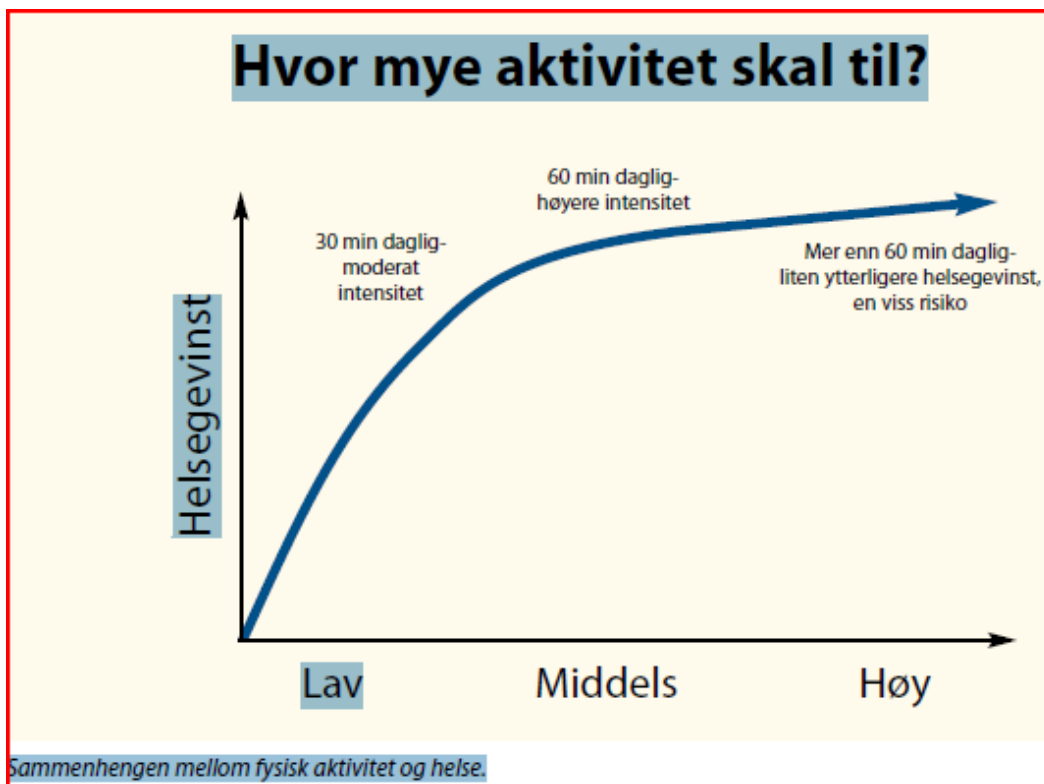
I tillegg vil det være viktig å ivareta kravene til sykkelparkering Det er også vært ønsket om barnevognparkering i tilknytning til svømmeanlegget.

Begrunnelse for anlegget

Som nevnt har bydelen i dag ikke noen offentlig idrettshaller. Bydelen har også mangel på tomter passende for idrettsanlegg, så når det først skal bygges, så bør tomten utnyttes best mulig for å kunne dekke flest mulig behov. Nærmeste flerbrukshall er Skøyenhallen ved Skøyen skole som ligger i bydel Ullern. Denne er dimensjonert for håndball. Ishall finnes i det hele tatt ikke i Oslo vest. Nærmeste ishall er Grünerhallen ved Dælenenga. Heller ikke er det større helårs svømmeanlegg. Nærmeste helårs svømmeanlegg er Sogn bad, men dette er planlagt nedlagt. Det er heller ikke større klatreanlegg i Oslo vest, og tilsvarende mangler anlegg for turn i Frogner bydel.

Anlegget vil utvilsomt få stor betydning for idretts- og mosjonstilbudet i bydelen, særlig for tilbudet rettet mot barn og unge, men anlegget utformes som et livsløpsanlegg der det skal være tilbud til alle aldersgrupper.

Utviklingen i samfunnet går mot en mer og mer stillesittende hverdag for de fleste, og det er derfor viktig å tilrettelegge for at befolkningen har tilbud i nærmiljøet og gis mulighet til å være så aktive som det anbefales.

Vurdering av alternativer

Konsekvensutredningen har hovedfokus på forholdet til Frognerparken. Analysen viser at konsekvensen for kulturmiljø og landskapsbilde av å bygge ut flerbrukshall og ishall primært vil være knyttet til opplevelse av landskapsbildet og hvordan endringer i landskapsbildet virker inn på opplevelsen av kulturmiljøet.

Videre konkluderer analysen med at virkningene i hovedsak er lokale og begrenset til parkens østre hjørne der verneverdien vurderes lavere enn i den sentrale delen av parken.

Alternativ 1 med to haller vil medføre at stadions tilhørighet til parken og sammenhengen i parkområdet nordøstre del svekkes.

Alternativ 2 har mye av samme effekt, men i mindre omfang.

Alternativ 1 vil gi bydelen og byen en ishallen som særlig vil være viktig for kunstløp, men også for ishockey og kortbaneløp. Flerbrukshallen vil være viktig som et helårstilbud for ballidrettene spesielt.

Alternativ 2 vil også representere en verdifull styrkning av tilbudet for skøyteidrettene, men gir ikke altså ingen bedring i tilbudet for øvrig som en flerbrukshall representerer.

Alternativ 4 med halve høyden av de andre alternativene, og omtrent halve bredden på byggene i overflaten, vil kun i liten grad gi svekkelse av stadions tilhørighet til resten av parken, og vil også gi rom for en rekke andre idretter som mangler anlegg i bydelen.

Alternativ 4 vil også gi mulighet for et anlegg som i større grad vil kunne være selvfinansierende driftsmessig, siden svømmeanlegg med badelandsaktiviteter, klatreanlegg, dansesaler, vektreningstilbud og kampsportanlegg sannsynligvis vil kunne drives med overskudd.

Anbefaling av alternativ

Forslagsstiller mener hensynet til å skaffe byen og bydelen et komplett fullverdig idrettsanlegg som alternativ 4 innebærer med mulighet for et bredt helårs aktivitetstilbud både utendørs og innendørs, må veie tungt og er viktigere for byens befolkning enn de negative virkninger forslaget har. Forslaget har særlig stor betydning for barn og unge.

Forslagstiller fremmer derfor reguleringsforslag iht. alternativ 4.

Avbøtende tiltak

I reguleringsforslaget er det gitt rammer som innebærer at bebyggelsen i så stor grad som mulig legges ned i terrenget, gis en avdempet hovedform og en materialbruk på de store takflatene som bidrar til tilpasning til de parkmessige omgivelsene.

I trafikkvurderingen pekes det på at det bør vurderes et nytt gangfelt over Middelthuns gate. Det er imidlertid ikke medtatt i reguleringsplanen da det vil kunne gjennomføres uten reguleringsmessig behandling.

Nødvendige tiltak knyttet til risiko for ammoniakkutslipp og legionellasmitte er heller ikke medtatt i reguleringsplanen da det sikres gjennom annet regelverk.

11. PLANSKISSEN

Reguleringsformål

Planen omfatter alternativ 4 og det foreslås at det avsettes areal til følgende formål:

- Bebyggelse og anlegg, idrettsanlegg 26600 m²
- Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur, parkeringsplass 1840 m²

Innenfor området for idrettsanlegg tillates det oppført bebyggelse for idrettsformål med tilhørende funksjoner. Ny bebyggelse skal benyttes til ishall og idrettshall.

Samlet omfatter reguleringsplanen 28,4 daa.

Grad av utnytting og høyder

Grad av utnytting er angitt i m² BYA. Tillatt grad av utnytting er 6800 m² BYA, hvorav ny bebyggelse i alternativ 1 kan utgjøre inntil 4100 m² BYA i alternativ 1, mens det for alternativ 4 reduseres til 3100 m² BYA.

For idrettshallene i alternativ 1, er høyde avsatt i forhold til nødvendig høyde for hallene, basert på at de graves delvis ned i terrenget. Ved alternativ 1 vil Flerbrukshallen ha en netto romhøyde på minimum 7 m og ishallen minimum 5 m. På grunn av store spenn kreves det 2-3 m konstruksjonshøyde. Maksimal cotehøyde for gesims mot nord er ca 4 m over eksisterende banenivå. Mot sør skal gesimsen for ishallen være 2 m lavere. Høyeste taknivå er maksimalt 7 m over stadions banenivå for vestre del og 5,5 m for østre del. 7 m over banen tilsvarer 10 m over parkeringsplass.

For alternativ 4 kan takhøyden reduseres til max takhøyde 2,4 m over eksisterende banenivå, tilsvarende max 5,4 meter over over parkeringsplass-nivå. Ved bruk av prefabrikerte I-bjelker av samme type som brukes i brospenn, vil man trenge 1 m konstruksjonshøyde for betongkonstruksjonen i tak i de store hallene, i tillegg til tykkelsen av isolasjon i taket og tykkelsen av torvlag for tilplanting eller tykkelsen av betongdekke.

Oppbygg over takflaten i tillates utgangspunktet ikke. I praksis er det vanskelig helt å unngå slikt, bl.a. knyttet til heis og atkomst til tak. Bestemmelsene åpner derfor for unntak der det er helt nødvendig og i begrenset omfang, forutsatt at elementene er godt integrert i en helhetlig takløsning. Oppbyggene kan tillates å stikke inntil 1,5 m over takflaten med samlet utstrekning på inntil 12 m² og må ligge minst 2 m fra takkant.

Bebyggelsens plassering

Reguleringsplanen legger opp til at ny bebyggelse legges vest for og parallelt med stadion. Pga plassforhold og innspill fra kulturminnevernmyndighetene, er bredden på hallene komprimert så mye som mulig og de er senket så mye som mulig ned i terrenget. Av samme årsak er det lagt opp til at deler av bebyggelsen kan legges helt under terreng.

Eksisterende bebyggelse beholdes i sin helhet.

Bebyggelsens plassering er angitt med byggegrenser, med egne grenser for bebyggelse under terreng

Natur- og ressursgrunnlaget

Ikke relevant

Landskap

For å sikre et grønt preg mot omgivelsene og at stadion fortsatt skal oppfattes som en del Frognerparken i vid forstand, er det fastlagt i reguleringsbestemmelsene at anlegget skal avgrenses mot Kirkeveien og Middelthuns gate med landskapsvoll med grønt preg tilsvarende dagens løsning. Videre er det fastlagt i bestemmelsene at trekker langs Kirkeveien og Middelthuns gate skal bevares.

Det har også vært et siktemål at hallanlegget skal framstå så lite ruvende som mulig i forhold til

”Gratishaugen” og øvrige deler av parken. For å bidra til dette er det, som nevnt foran, fastsatt maksimalhøyder som forutsetter at hallene ligger nedgravd i bakken.

Verneinteresser

Bebyggelsen plasseres innenfor grensen for området som er fredet etter §19.

For øvrig er verneinteressene i stor grad sammenfallende med hensynet til landskap. Det henvises derfor til beskrivelse foran.

Miljøfaglige forhold

Stadion med tilhørende bygningsmessige anlegg er ikke beregnet for varig opphold og hovedsakelig for utendørs arbeid. Det er derfor ikke ansett som nødvendig å vurdere nærmere tiltak mot radongass.

For hallene som er nybygg er dette vurdert noe annerledes ved at det er tatt inn krav i reguleringsbestemmelsene om at radonnivå i området skal undersøkes og eventuelle bygningsmessige tiltak innarbeides.

For alternativ 4 vil man blant annet bruke balansert ventilasjon, som vil være et av tiltak som vil redusere radonfaren. I tillegg vil det være naturlig å legge radonmembran mot grunnen.

Det stilles krav til at grunnen undersøkes i forbindelse med byggesak, og at nødvendige avbøtende tiltak mot eventuell forurenset jord skal gjennomføres i forbindelse med bygge- og anleggsprosjekt.

Det stilles ikke krav i forbindelse med trafikkstøy og luftforurensning da anleggene ikke er beregnet for varig opphold.

Det stilles krav til redegjørelse for håndtering av overvann på egen grunn i utomhusplan.

Trafikkforhold

Iht. trafikkanalysen som er utarbeidet vil utbygging av anlegget i liten grad påvirke bil- og kollektivtrafikk i området. Planen omfatter derfor ingen tiltak knyttet til dette.

Kjøreatkomst er forutsatt i eksisterende avkjørsel fra Kirkeveien via parkeringsplass.

Parkeringsnormen angir at det ikke skal avsettes parkeringsplasser for anlegget. Det åpnes i bestemmelsene likevel for kunne avsette plasser for kjøretøy knyttet til driften av anlegget innfor arealet avsatt til bebyggelse og anlegg. Maksimalt antall er satt til 4 plasser. For øvrig henvises til til området regulert til parkering, her forutsettes betalingsparkering som i dag.

Sykkelparkering skal avsettes iht. parkeringsnormen. Etter parkeringsnormen vil kravet til sykkelparkering være 500 plasser i alternativ 4. Disse plassene kan innpasses ved å omdisponere en del av parkeringsplassen (300 sykkelplasser) ved plassering av sykkelplassene langs anlegget i vollen, og ved etablering av flere plasser utenfor Frognerbadet (100 sykkelplasser) og langs langsiden av stadion ved Middelthuns gate (100 sykkelplasser).

Ut fra hensynet til sårbare omgivelser er det åpnet for i bestemmelsene at det ikke kreves overdekking av plassene.

Risiko- og sårbarhet

Risiko i forbindelse med tiltaket vil i første rekke knytte seg til bruk av *ammoniakk*gass i kuldeanlegg, samt spredning av *legionella/aerosoler* fra kjøletårn og vannfordelingsnett. Anlegg og drift av slike anlegg er styrt av regelverk utenom bygningsloven. Risiko knyttet til disse anleggene anses ivaretatt gjennom dette. Kjøletårn og den delen av kuldeanlegget som inneholder ammoniakk er etablert og har tilstrekkelig kapasitet for ishall. Varmtvannsanlegget vil bli utvidet ved utbygging av hallene.

Øvrige risikofaktorer som er nedfelt plankart og bestemmelser er:

Forurenset grunn: Bestemmelse er foreslått, se miljøfaglige forhold.

Verneinteresser: Bestemmelser knyttet til verneinteresser er omtalt under landskap og verneinteresser.

Sosial infrastruktur

Nye Frogner stadion vil gi et utvidet offentlig idrettstilbud for allmennheten i nærmiljøet og store deler av byen. I alternativ 4 vil anlegget også kunne være et møtested for ulike ungdomskulturer og mosjonistgrupper.

Det legges opp til ”vente”-områder i bygget for foreldre og barn, forhåpentligvis med mulighet for tilpasset biblioteksvirksomhet, muligheter for lekselesing og mulighet til å kjøpe f.eks. enkle salater, baguetter etc..

Teknisk infrastruktur

Frogner stadion er forutsatt knyttet til fjernvarmeanlegg.

Anlegget knyttes til offentlig vann- og avløpsanlegg. Som en del av tiltaket vil det bli anlagt ny nettstasjon for el-forsyning innpasset i bebyggelsen.

Estetikk og byggeskikk

Idrettshallene skal ha en enhetlig arkitektonisk utforming. Materialbruk og form skal bidra til å knytte hallene til øvrig bebyggelse visuelt sett slik at det styrker oppfattelsen av anlegget som en enhet.

Stedsutvikling

Anlegget vil inngå i og videreutvikle idrettstilbudet i parken og utvikle den østre delen av parken som en mer komplett idrettspark, ikke bare for skøyteidretter og fotball, men også for svømming, friidrett, og andre av de mest populære idrettene. Et viktig element i alternativ 4 er også at 3 store skoler i nærområdet får dekket sitt behov for svømme- og friidrettstrening.

Barns interesser

Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge krever at det ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til felleareal eller friområde, eller som er i bruk eller egnet for lek, skal skaffes erstatningsareal. Fordi anlegget vil gi et bedre og bredere tilbud sammenlignet med dagens anlegg når det gjelder idrett, lek og rekreasjon for barn og unge, anses kravet til erstatningsareal som ivaretatt.

Likevel bør man vurdere om ytre deler av bygget kan utformes på en slik måte at også dette kan stimulere til egenorganisert aktivitet, f.eks. som akebakke, amfiteater (innerst mot gratishaugen), eller skatingområde.

Universell utforming

Universell utforming skal legges til grunn for gjennomføring av tiltaket med tilhørende anlegg. Dette er ikke medtatt i bestemmelsene da plan- og bygningsloven med teknisk forskrift ivaretar dette hensynet.

Juridiske forhold

Ingen kjente forhold

Gjennomføring

Fase 1, stadion med tilbygg til eksisterende bebyggelse, ble gjennomført i 2009-10. Gjennomføring av fase 2, idrettshallene, er avhengig av ytterligere bevilgninger.

12. KONSEKVENSER AV FORSLAGET

Datagrunnlag og metoder

Iht. planprogrammet skal følgende tema utredes spesielt i konsekvensutredningen:

- Forholdet til Frognerparken som kulturmiljø
- Sikkerhetsanalyse etter jernbaneloven
- Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse).

Forholdet til Frognerparken som kulturmiljø

Det er utarbeidet en egen delutredning for dette temaet som tar for seg virkninger for kulturmiljø og landskapsbilde. Utredningen følger plansaken som eget vedlegg. Grunnlagsinformasjon er dels hentet fra Byantikvarens tidligere innspill i saken og Byantikvarens saksframstilling knyttet til fredningsforslaget for Frognerparken, dels gjennom egne analyser av dagens situasjon. Metodikken som er benyttet omfatter analyser av viktige trekk ved dagens situasjon, visualisering av tiltaket gjennom planer, snitt og perspektiviske bilder hentet fra en digital 3-D modell og en hovedsakelig kvalitativ vurdering av virkning i forhold til definerte deltemaer.

Sikkerhetsanalyse etter jernbaneloven

I og med at underjordisk parkeringsanlegg er trukket ut av prosjektet er anleggsarbeidet i nærheten av trikketraseen blitt så begrenset at Ruter har godtatt at det ikke utarbeides slik analyse. For alternativ 4 mener interessegruppen likevel at man igjen bør avklare dette.

Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse).

Det er utarbeidet tre delanalyser som følger saken som vedlegg:

1. ROS-analyse knyttet til risikoen for legionellasmitte i kjøletårn og vannfordelingsnett iht. Forskrift om miljørettet helsevern.
2. ROS-analyse av ammoniakkjøleanlegget er iht. § 9 i Forskrift om brannfarlig eller trykksatt stoff.
3. Generell ROS-analyse som tar for seg øvrige tema som normalt inngår i en slik analyse.

I analysene er det med noen tilpasninger benyttet samme metodikk. Mulige uønskede hendelser er ut fra en generell/teoretisk vurdering sortert i hendelser som kan påvirke planområdets funksjon som idrettsanlegg, og hendelser som direkte kan påvirke omgivelsene (hhv konsekvenser for og konsekvenser av planen). Det gjøres så en vurdering av grad av *sannsynlighet* for uønsket hendelse kan inntreffe. Dette sammenholdes med alvorlighetsgrad av *konsekvensen* ved slik hendelse. Avbøtende tiltak for redusere risiko og konsekvens beskrives.

I risikovurderingene er det tatt utgangspunkt i relevante kravdokumenter.

Rømningsveier ved brann er ikke ferdig utredet, men det legger opp til tre separate trappeganger med utgang mot stadion, utgang gjennom hovedinngang til garderobene på Frognerbadet, utgang gjennom hovedinngang mot parkeringsplass, samt mulighet for å planlegge inn nødutganger f.eks. kombinert med konstruksjoner som slipper inn lys i skråningen fra parkeringsplassen ned mot tennisbanene.

Overordnede planer og mål

Tiltaket er i tråd med alle vedtatte overordnede planer samt statlige planretningslinjer og bidrar til oppfyllelse av mål i kommuneplanen.

Tiltakets virkning ift. fredningsgrensene er vurdert som eget tema.

Landskap og verneinteresser

De to temaene henger her nøye sammen og det kan være hensiktsmessig å redegjøre for dem under ett. Deleutredningen om konsekvenser for kulturmiljø og landskapsbilde tar for seg dette spesielt og har følgende oppsummering av konsekvenser:

Opplevelsen av parkens monumentale deler og Vigelandsanlegget vil i liten grad bli påvirket av tiltaket fordi landskapsform, vegetasjon og bebyggelse danner en skjerm mot stadionanlegget. Vinterstid når løvtrærne står nakne, så vil denne skjermingen være sterkt redusert, og man må anta at hallene ikke bør være høyere enn dagens gressvoll, for ikke virke for dominerende sett fra Kirkeveien.

Det er videre et sentralt spørsmål om tiltaket bidrar til å ”flytte” parkens grenser ved at stadion ikke lenger oppfattes som en del av parken. I dag danner Kirkeveien og Middelthuns gate en klar grense for parkområdet. Sett fra Kirkeveien og til dels Middelthuns gate vil hallene i alternativ 1 og 2 bli godt synlig og vil avgrense sikten mot parken bak. De store bygningsvolumene vil bidra til å svekke stadions tilhørighet til parken. Vår vurdering er derfor at man bør velge alternativ 4.

Lokalt, i parkens østre hjørne, vil utbygging av alternativ 1 eller 2 ha tydeligere konsekvenser. Sett fra vest i området ved tennisbanene vil hallen/hallene framstå som et dominerende element og den grønne karakteren blir svekket. Sikt mot øst og parkens avgrensing langs Middelthuns gate blir redusert, og stadion vil i mindre grad enn i dag oppfattes som del av parken. Dette unngås ved alternativ 4, som også her vil være beste alternativ.

I en samlet vurdering er det også viktig å vektlegge at idrettsanlegg har vært vesentlige elementer i parken svært lenge og som sådan må anses å være en del av kulturmiljøet.

Når det gjelder belastning ved økt antall besøkende til parkområdet kan bemerkes at man ønsker å gjenbruke Frognerbadets eksisterende inngangspartier og garderober for anleggets svømmedel. I toppbelastninger kan frognerbadet ha over 6000 besøkende i løpet av en dag, mens det ikke forventes toppbelastninger over 3000 besøkende per dag for inneanlegget.

Inngangen fra parkeringsplassen ved Kirkeveien vil brukes for de øvrige delene av anlegget, og det forventes ikke toppbelastninger over 2000 besøkende per dag noe som ikke bør være noe problem for parken og nærområdet. Dette tilsvarer en toppbelastning på 400 besøkende per time, og til sammenligning har største kinosalen på Colosseum kino 978 plasser, og det er mulig å tømme kinoen i løpet av et kvarter.

Skjematisk oppsummering av konsekvenser:

Deltema	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 4	Kommentar
Overordnet landskapsituasjon	Stor negativ (---)	Middels negativ (--)	Nøytral	Virkning lokal ved at den knytter seg til parkens nordøstre del
Siktlinjer og synlighet fra andre viktige punkt	Stor negativ (---)	Middels negativ (--)	Nøytral	Virkning lokal ved at den knytter seg til parkens nordøstre del
Inngrep i terreng og vegetasjon	Middels negativ (--)	Liten negativ (-)	Nøytral /liten negativ (-)	Konsekvenser er innenfor § 19-området
Belysningsanlegg	Som alt. 0	Som alt. 0	Som alt. 0	Er gjennomført
Bruk av fjellanlegg	Som alt. 0	Som alt. 0	Bør utredes	Hulebadeanlegg?
Konsekvenser av trafikk	Ubetydelig	Ubetydelig	Ubetydelig	

Samlet vurderes konsekvensen for alternativ 1 som stor negativ konsekvens. For alternativ 2 vurderes konsekvensen som middels til liten negativ. Alternativ 4 er vurdert som nøytral til liten negativ siden anlegget da legges inn i den eksisterende vollen, men man ikke kan ha trær plantet på toppen av anleggstaket. I den samlede vurderingen er det lagt vekt på at inngrepet i hovedsak er knytte til en begrenset del av parken.

Miljøfaglige forhold

Planen vil ikke ha konsekvenser for luftforurensning, trafikkstøy, lokalklima, biologisk mangfold, forhold til Lokal Agenda 21 eller sol- og skyggeforhold. Bruken er lite sårbar overfor de luftforurensnings- og trafikkstøynivåer det er snakk om her.

Alternativ 1,2 og 4 vil føre til at forurenset grunn i området vil bli bedre sikret.

Trafikkforhold

Planforslaget vil iht trafikkanalysen som er utført bidra minimalt til økt biltrafikk i området i forhold til alternativ 0. Bruken av parkeringstilbudet i området vil øke en del. Bruken av avkjørselen til anlegget fra Kirkeveien vil imidlertid bli litt endret i og med at kapasiteten på parkeringsplassen reduseres (se under).

Antall reisende med kollektivtransport, gående og syklende til området vil øke i forhold til alternativ 0. Dagens løsninger er vurdert mht. trafikksikkerhet og framkommelighet. Dette vurderes i hovedsak godt ivaretatt med dagens løsninger.

Dersom parkeringsplassen omdisponeres iht.illustrasjonsplanen vil parkeringskapasiteten i området reduseres med 29 plasser fordi forareal for hallene, fortau og sykkelparkering vil beslaglegge en del av parkeringsplassen.

Hovedsykkelveirutene i Kirkeveien og Middelthuns gate påvirkes ikke.

Det må anlegges flere sykkelparkingsplasser i området både i alternativ 1 og 2. Behovet vil etter norm ligge på ca 110 plasser i alternativ 1, 70 plasser i alternativ 2, og 500 plasser i alternativ 4.

Etter utbygging av idrettshallene i alternativ 1 og 2 vil arealet for snøopplag fra banedriften bli redusert, og det vil bli større behov for bortkjøring av snø. Det vil være større behov for bortkjøring i alternativ 1 enn alternativ 2. For alternativ 4 vil man kunne bruke friidrettsløpebanene som snødeponi.

Samlet vurderes de trafikale virkningene som små og forskjellene mellom alternativ 1 og 2 anses å være ubetydelig. Alternativ 4 gir større trafikk til stadionområdet, men denne økningen er uvesentlig sett i forhold til trafikkbildet ellers i majorstuområdet, og man regner for Oslo vest med en reduksjon av biltrafikk, da flere vil få tilfredsstilt sitt treningsbehov i nærmiljøet.

Risiko- og sårbarhet

ROS-analysene som er beskrevet tidligere konkluderer med at alle alvorlige risikomomenter holdes på et akseptabelt nivå, gitt at anbefalte avbøtende tiltak gjennomføres.

Dette vurderes som ivaretatt i annet regelverk.

Sosial infrastruktur

Utbygging av anlegget etter reguleringsplanen vil ved valg av alternativ 4 representere en formidabel økning av bydelens idretts- og rekreasjonstilbud innenfor svømming, turn, ball-, isaktiviteter, kampsport og dans. Tilbudet vil særlig ha stor betydning for barn- og ungdom, både som deltagere i organisert og ikkeorganisert idrett og i aktiviteter i skole- og barnehageregi. Sentral beliggenhet og godt kollektivtilbud betyr også at anlegget vil ha stor interesse for brukere fra hele byen. Særlig kan nevnes bydel st.Hanshaugen som grenser inn mot bydel Frogner, og som pga. mangel på egne anlegg har en veldig lav idrettslig aktivisering av barn og unge.

Alternativ 4 vil også gi et godt tilbud til voksne og eldre mosjonistgrupper i nærområdet.

Både alternativ 1,2 og 4 vil føre til økt bruk av kollektivtransportsmidlene i området og vil bidra til å underbygge et allerede godt tilbud.

Teknisk infrastruktur

Anlegget skal forsynes med fjernvarme som energikilde for oppvarming og kuldeanlegg. Varmeveksler med tilstrekkelig kapasitet er etablert i eksisterende anlegg. Strømforsyning er framført til traforom med avsatt plass for ny nettstasjon. Verken alternativ 1,2 eller 4 antas å ville ha konsekvenser for teknisk infrastruktur

Estetikk og byggeskikk

Det vises til omtale under landskap og verneinteresser.

Stedsutvikling

Konsekvenser for stedsutvikling har her to viktige aspekter.

For det første er det vesentlig at Frognerparken/ Vigelandsanlegget som nasjonalt monument ikke påvirkes negativt. Som redegjort for i konsekvensanalysen for kulturmiljø og landskapsbilde, anses det for å være ivaretatt.

For det andre vil utbyggingen styrke og utvikle Frogner stadion som idrettspark med et bredt tilbud til befolkningen i Frogner bydel, som sammen med st.Hanshaugen er bydelene med størst mangel på idrettsanlegg.

For det siste forholdet vil alternativ 4 være bedre enn alternativ 1 og 2, og gjøre at man bedre får utnyttet verdien av en av byens beste kommunale tomter.

Barns interesser

Samlet vil anlegget styrke tilbudet for helårs idrettsaktiviteter i bydelen. Dette vil ha stor betydning for barn og unge, både i forbindelse med organisert og ikke-organisert idrett og for skoler og barnehagers bruk.

Alternativ 4 vil gi et bedre tilbud enn alternativ 1 og 2.

Universell utforming

Anlegget forutsettes bygget med universell utforming iht til kravene i teknisk forskrift 2010 og Oslo kommunes krav

Juridiske forhold

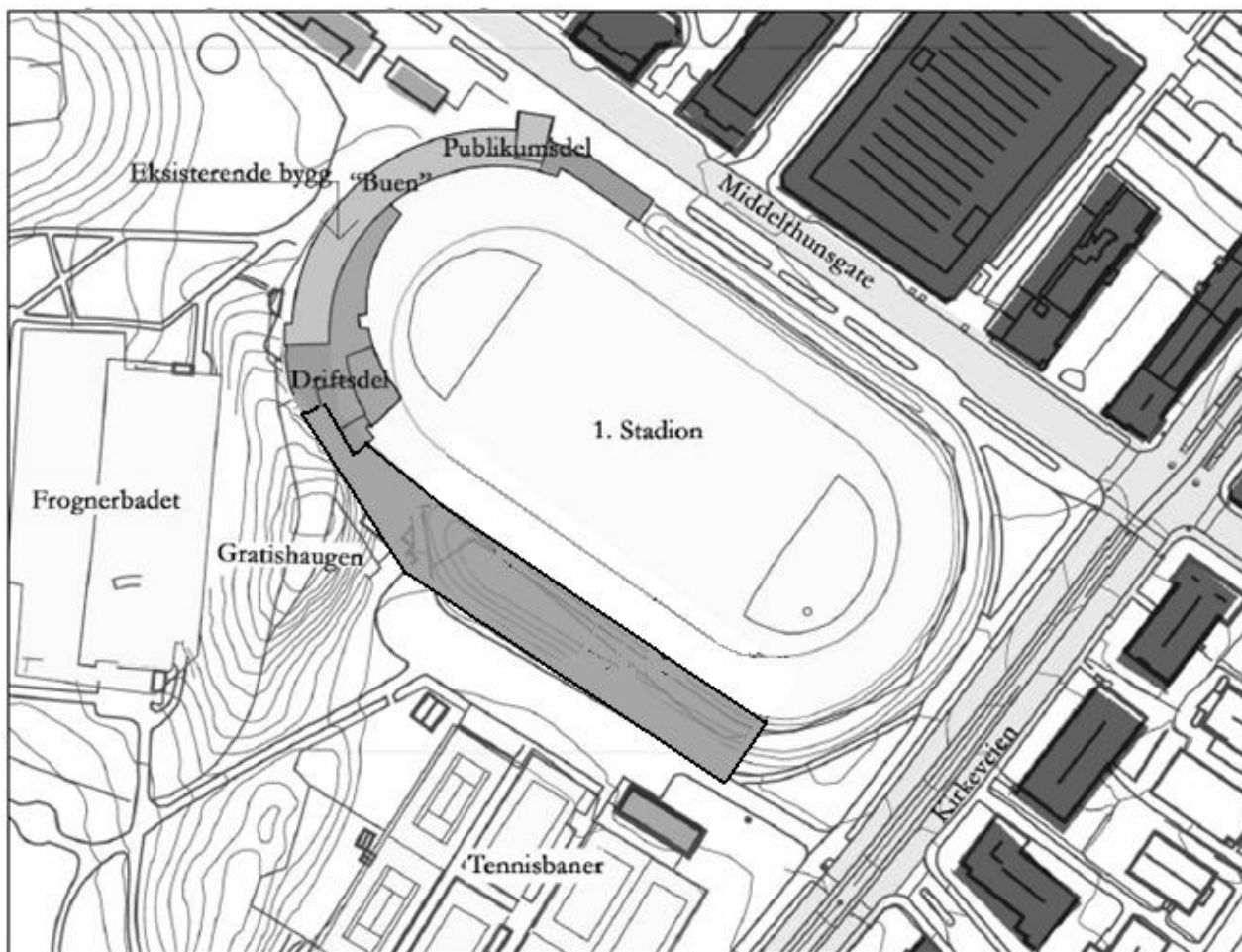
Ingen kjente konsekvenser

Interessemotsetninger

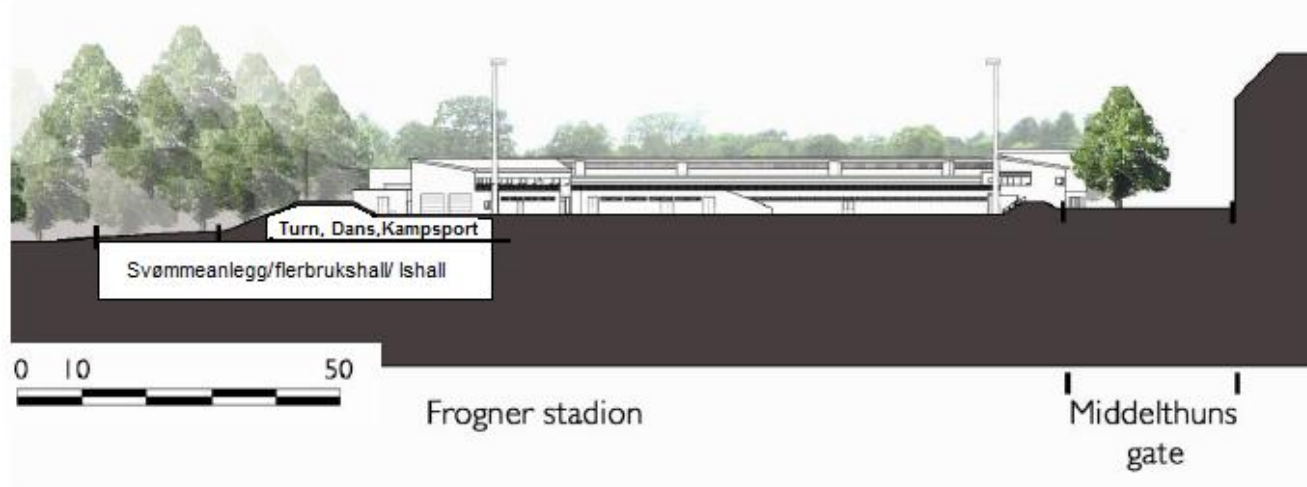
Planforslaget representerer et ønske om å utvikle Frogner stadion til en bedre idrettspark. Dette kan være konfliktfylt i forhold til verneinteressene.

13. ILLUSTRASJONER

Følgende illustrasjoner, som ikke er gjenstand for vedtak og derfor ikke juridisk bindende, viser en mulig maksimal utbygging iht. forslaget.

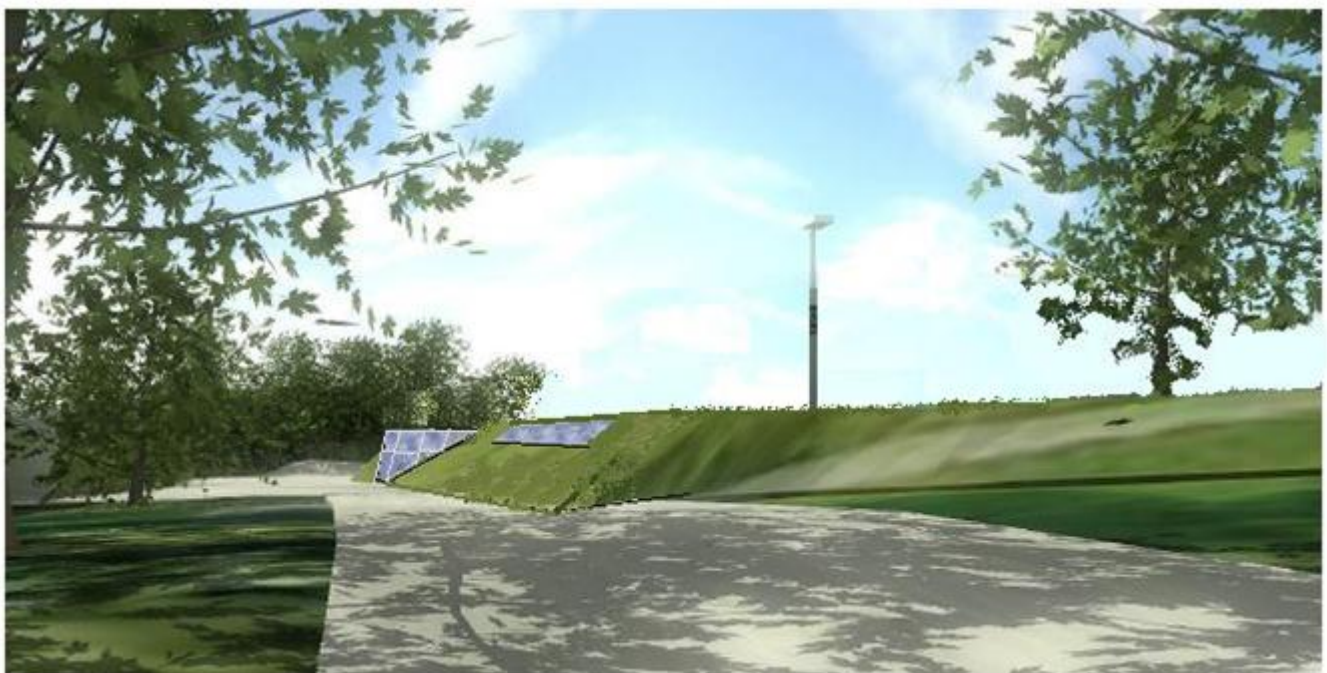
(basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

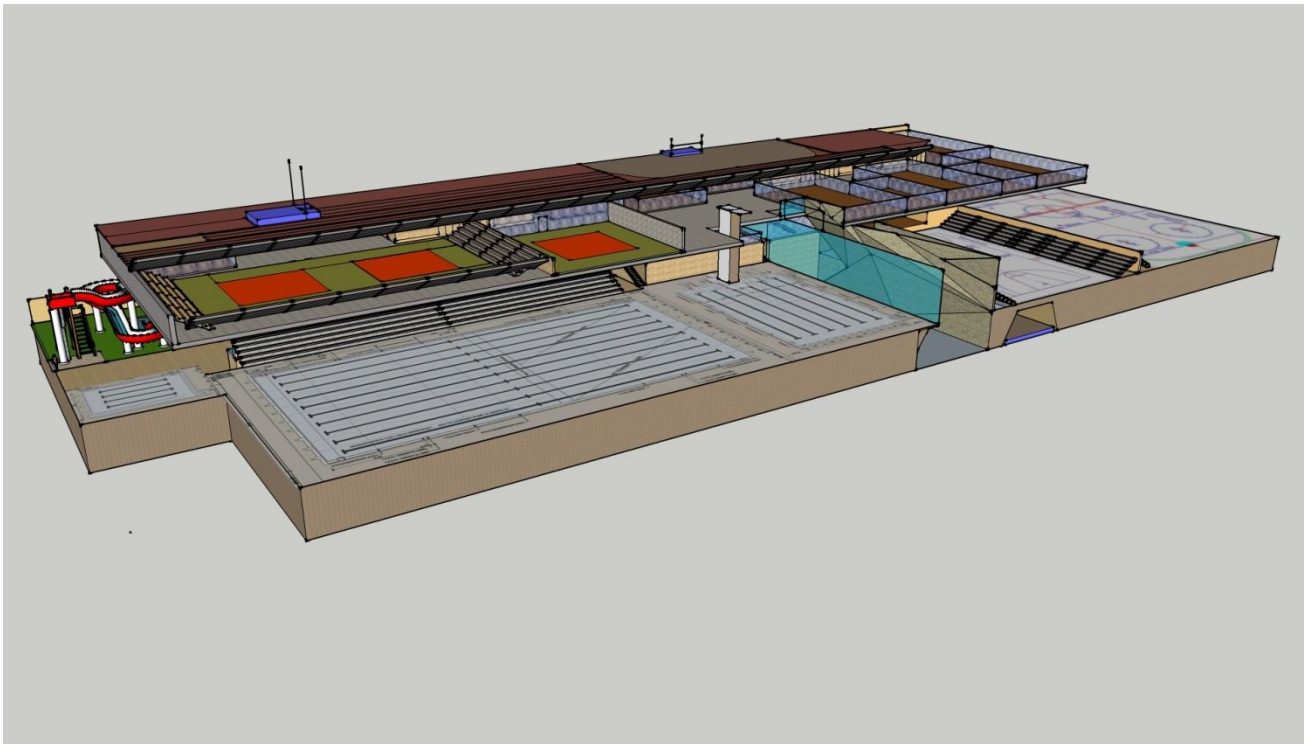
Illustrasjon som viser hvordan de store hallene kan graves ned mens idretter med mindre arealbehov får plass i overflaten sammen med inngangspartiet.. (basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

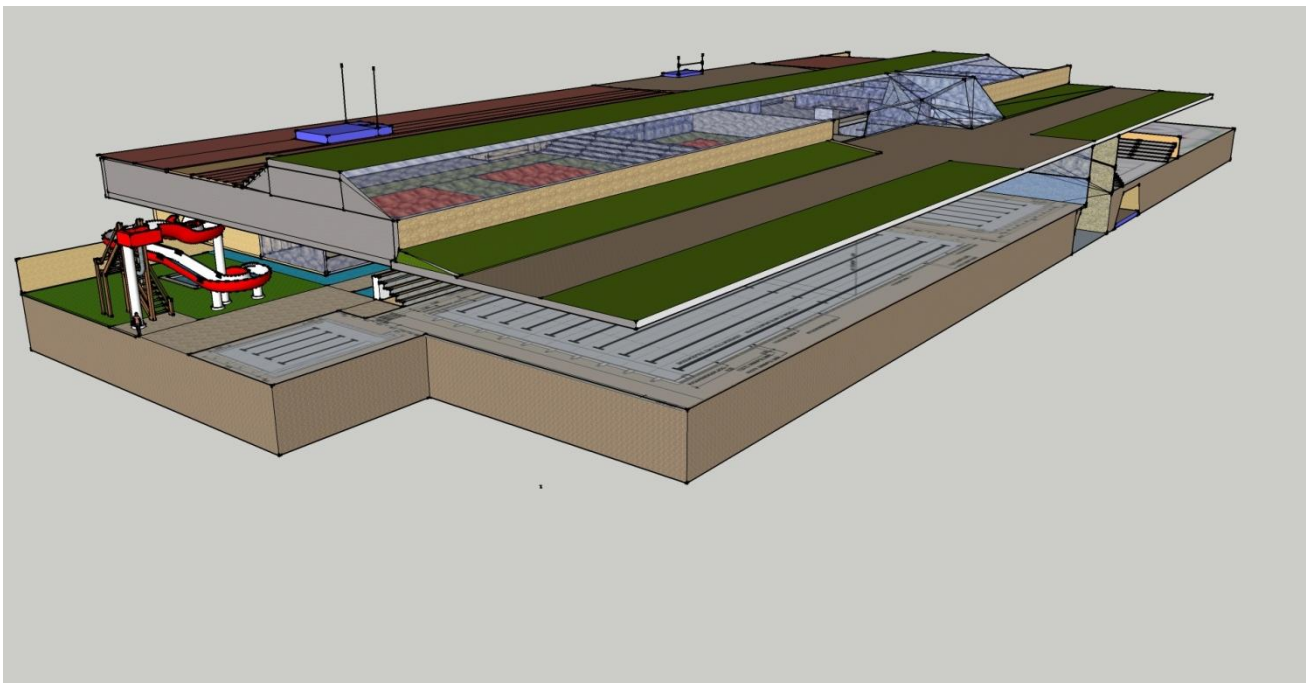
Illustrasjon som viser hvordan anlegget tar seg ut dersom man ved fridrettsarealet legger opp til tribune med bare to benkerader. (basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

Illustrasjon som viser hvordan anlegget kan ta seg ut sett fra Kirkeveien. (basert på ill. fra Spor Arkitekter as)

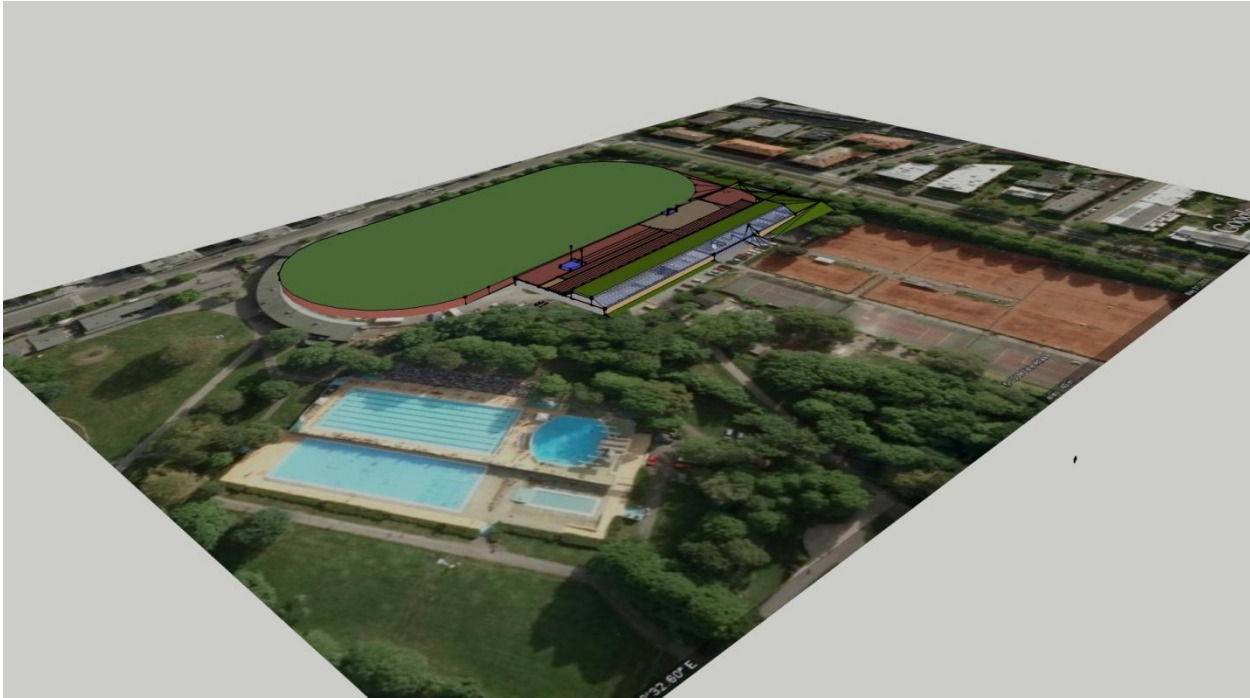

Tredimensjonell model, tegnet uten tak for å gi innsyn til svømmeanlegg, klatrevegger, flerbrukshall, ishall, kampsportanlegg, og dansesaler. Turnanlegget vil ta plass i noen av dansesalene. Friidrett har løpebaner på stadion over garderobene til dans og kampsport.

Tredimensjonell modell med inntegnet tak med mye vinduer og parkeringsplassen utformet som gangsti. I denne modellen er det valgt å ha en stableskifermur ut mot parkeringsplassen.

Modell er det foreslåtte anlegget er lagt inn i et flyfoto av terrenget. Buen og Frognerbadgarderoben er ikke trukket opp til riktig høyde, Heller ikke er koblingen mot Frognerbadets garderober tegnet inn.

Illustrasjon av en mulig utforming av overflateelementer. Alternativ 4 gir større muligheter for tilpasninger enn alternativ 1 og 2.

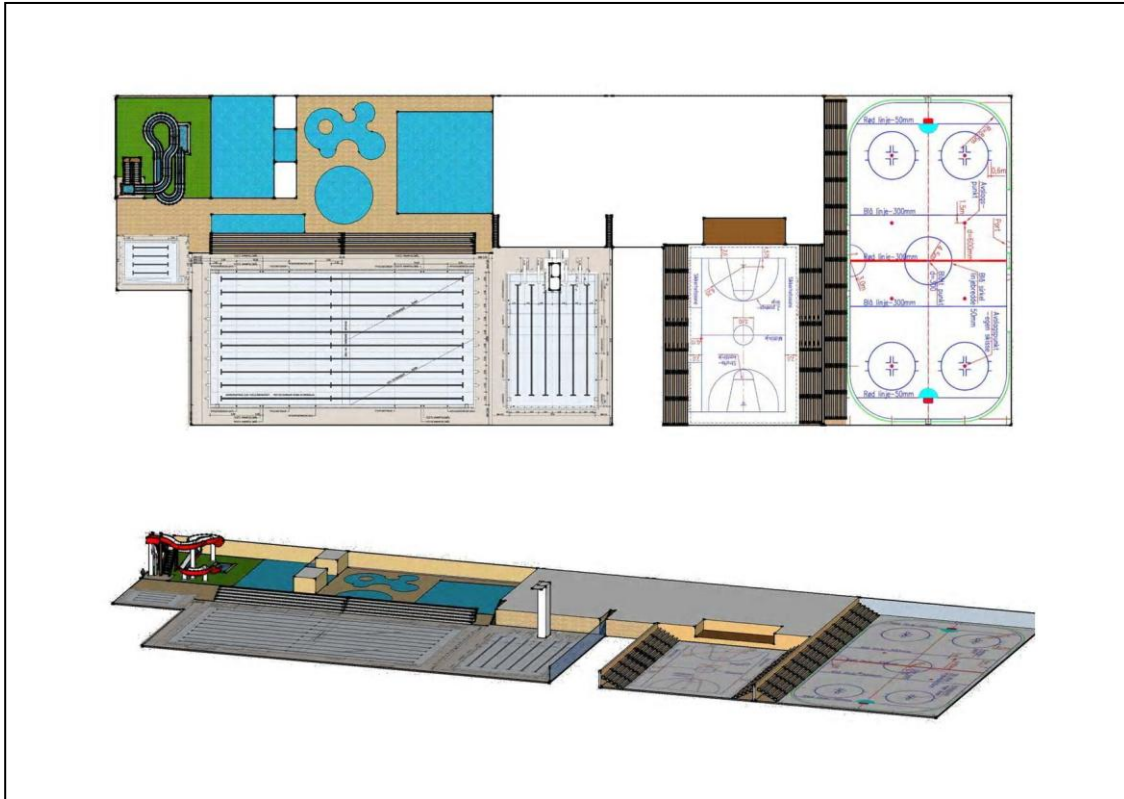
Illustrasjon av en alternativ mulig utforming av overflateelementer for alternativ 4, der man bruker mer gressbakke.

Plan 1 Frogner Stadion Idrettspark

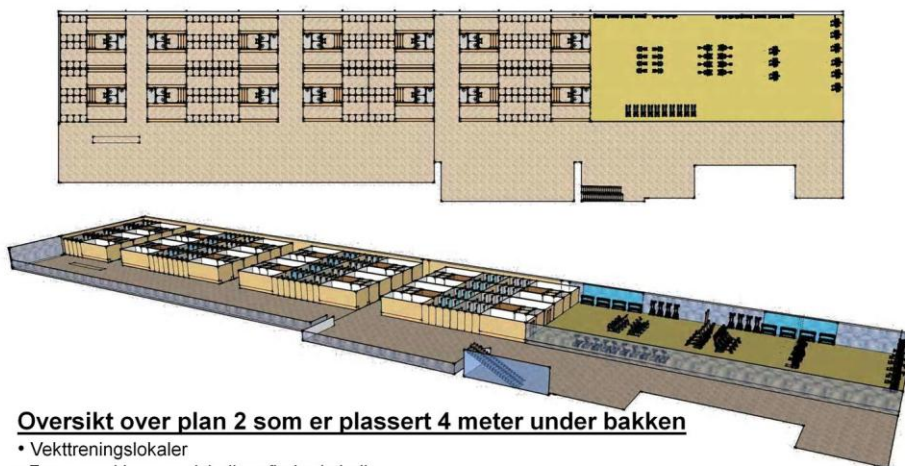

Oversikt over plan 1 som er plassert 8 meter under bakken (forslag)

- 50-meter basseng, med 2 meter dybde over hele bassenget.
- 25-meterbasseng med stupetårn, for stuping, lek og opplæring, dybde 2-5 meter
- Handicap/opplæringsbassenger med kapasitet til svømmeundervisning for større grupper
- 1700 kvm med sklier og badeland-bassenger for avslapping og lek
- Flerbrukshall med scene, tilrettelagt for ballspill, turn og dans
- Ishall tilrettelagt for kunstløp, der overskuddsvarme går til oppvarming av bassenger
- 40 meter bred klatrevegg skilt med glassvegg fra svømmehallen.

Plan 2 Frogner Stadion Idrettspark

Oversikt over plan 2 som er plassert 4 meter under bakken

- Vekktreningslokaler
- Foyer med inngang ishall og flerbrukshall
- 28 garderober med dusj og badstu.
- Mesanin med småbord og utsyn over svømmebasseng og klatreanlegg, og med f.eks. kaffeautomat.

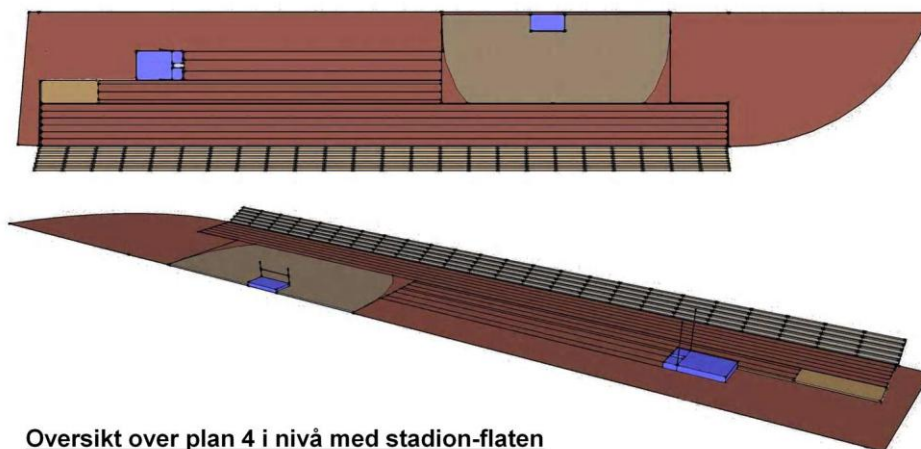
Plan 3 Frogner Stadion Idrettspark

Oversikt over plan 3 i nivå med dagens parkeringsplass

- Judo, Aikido, Jujutsu - 2 internasjonale mattearealer med tribuner og et ditto oppvarmingsareale
- Dans - 3 saler på 240 kvm og 3 saler på 100 kvm
- Taekwondo, Capoira, Kungfu, Boksing, Kickboksing - 1 sal på 240 kvm og 4 saler på 100 kvm
- Turn Basishall 20*23 meter
- Utgang til stadions løpebaner
- 24 garderober med dusj og badstu.

Plan 4 Frogner Stadion Idrettspark

Oversikt over plan 4 i nivå med stadion-flaten

- Her legges friidrettsaktiviteter

14. TIDLIGERE POLITISKE VEDTAK

Som en del av bystyrets behandling av budsjettet for 2007 i møte 13.12.2006 ble det gjort et budsjettforlik med følgende ordlyd:

”Frogner Sportspark, del I

Byrådet vil utvikle Frogner stadion til en sportspark og avsetter 150 mill. til del 1, fordelt med 70 mill. i 2007 og 80 mill. i 2008. Prosjektutredningen for Frogner Sportspark omfatter heldekkende kunstisflate, kunstgressflate, nye garderobes, nye kontorer, flerbrukshall, ishall, nytt skøytemuseum, parkeringsanlegg under terreng og eventuelt lokaler for andre idretter. Det utredes samarbeid med staten og private for å finansiere den videre utvikling av anlegget. Prosjektet vil utvikles i nært samarbeid med Frognerparkens Venner.

Avsetningen er gjort som følger på kap. 500 (KIE): Prosjektnummer: 107 013 - Frogner sportspark - kr.150 mill. fordelt på kr. 70 mill. (2007) og kr. 80mill. (2008)”.

Bystyret har videre behandlet saken i møte 23/04/2008 sak 150

Habilitet: Ivar Glomstein (H) ba om å få sin habilitet vurdert, da han som rådgiver i Oslo Idrettskrets har vært involvert i kretsens behandling av saken. Han har bl.a. skrevet et av brevene til byrådet i saken.

Bystyret fant Ivar Glomstein inhabil etter forvaltningsloven § 6, 2. ledd. Torbjørn Furulund tok sete.

FORSLAG:

Forslag framsatt i komiteen:

Lederen på vegne av komiteen fremmet følgende forslag:

Parkeringsanlegg under terreng tas ut av prosjektet Frogner Sportspark som ble godkjent ved budsjettbehandlingen for 2007. (Prosjektnr. 107 013 under Kultur- og idrettsetaten.). Byrådet bes igangsette arbeidet med en ny stadion og reguleringsarbeidet for en ishall og en flerbrukshall så raskt som mulig.

Votering:

Samferdsels- og miljøkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Etter dette er bystyrets vedtak følgende:

Parkeringsanlegg under terreng tas ut av prosjektet Frogner Sportspark som ble godkjent ved budsjettbehandlingen for 2007. (Prosjektnr. 107 013 under Kultur- og idrettsetaten.). Byrådet bes igangsette arbeidet med en ny stadion og reguleringsarbeidet for en ishall og en flerbrukshall så raskt som mulig.